

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. IV. De necessitate Incarnationis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

eum primo ferret auxilium, pronos ad ingrati-
tudinem Ada filios non ignorans. Verè enim ad-
vesperascebat, & inclinata erat jam dies; recesserat
parvulum Sol iustitiæ, ita ut exiguum nimis splendor
ejus aut calor esset in terris. Nam & lux divina
notitiæ parva admodum erat, & abundante ini-
quitate, fervor refrigerat charitatis. Fam non ap-
parebat Angelus, non loquebatur Propheta, ces-
sabant velut desperatione victi, præ nimia utique
duritia hominum & obstinatione.

39. Dico secundo: Conveniens fuit Incarnationis
mysterium non differri usque ad finem mundi,
sed multò ante illum fieri. Ita D. Thomas hic
art. 6. & patet ex suprà dictis: sicut enim pertinuit
ad dignitatem hujus mysterij, ut aliquandiu ex-
pectaretur & prædiceretur; ita & ne tanta esset
ejus dilatio, ut jam & mores hominum essent
omnino corrupti, & fides ejus prorsus amissa,
ac spes quasi desperata, quod contigisset, si us-
que ad finem mundi dilatum esset; quod faciliè
credet quicunque corruptionem morum, tam in
lege naturæ, quàm in lege scripta, cum ad fines
suos devenerunt, consideraverit. Unde sicut Sol
in medio planetarum positus est, ut superiores &
inferiores illuminare posset, ita Christus verus
Sol iustitiæ, in medio annorum venire, & mun-
do se manifestare voluit, juxta illud Abacuc 3.
In medio annorum notum facies, ut secula ante-
riora, per fidem suæ Incarnationis futuræ illumi-
naret, & sequentia per doctrinam evangelicam
ab ejus ore promanatam illustraret, & per Sacra-
menta ab ipso instituta sanctificaret.

40. Observandum tamen est, quod licet dicatur In-
carnatio facta in medio annorum, non propterea
pyrandum est, esse factam in medio temporis ma-
thematically, ita ut tantum supersit annorum post
illam, quantum præcessit (nam omnino incertus
est ultimus finis mundi, sicut & judicij dies, &
poterit contingere quod plures anni transeant
post Christi adventum, quàm fuerint ante ipsum
vel è contra quod sint pauciores) sed dicitur esse
facta in medio annorum, quia non est facta in
principio, vel in fine temporis; quod enim est
inter duos terminos, dicitur in medio, quamvis
magis distet ab uno termino, quàm ab alio: quâ
ratione etiam dici solet aliquid factum in medio
populi, si non est factum in uno aut alio angulo,
aut tantum coram aliquibus, sed palam apud
plures, quamvis isti non sint medietas populi.

DISPUTATIO IV.

De necessitate Incarnationis.

Ad articulum 2. D. Thomæ.

Licet quidquid est necessarium, sit simul
conveniens, non tamen omne quod est
conveniens, est simul necessarium, sub-
indeque declaratà Incarnationis convenientiâ,
insuper, & consequenter, ejus necessitas ad exhi-
bendam Deo condignam satisfactionem, hic ex-
ponenda est, & celebres difficultates, quæ de
Christi satisfactione hic agitari solent, exactè
sunt discutendæ & explicandæ.

ARTICULVS PRIMVS.

*An homo purus sit impotens ad satisfacien-
dum de condigno pro suo vel alieno peccato
mortali, atque addè ad exhibendâ Deo con-
dignam satisfactionem pro peccatis ho-
minum, necessarium fuerit Deum incar-
nari, seu alienam naturam assumere?*

Titulus clarus est, patet enim primò nos lo-
qui de homine puro, per exclusionem ani-
nis personæ ad Deum, hoc est de homine non
Deo: non verò de homine puro, per exclusio-
nem gratiæ & auxilij supernaturalis, id est in pu-
ris naturalibus constituto. Constat etiam, nos
solum hic agere de satisfactione pro peccato
mortali, sive proprio, sive alieno: purum enim
hominem pro suo peccato veniali de condigno sa-
tisfacere posse, communior Theologorum sen-
tentia est, de qua in Tractatu de penitentia di-
cemus, & ex dicendis in decursu hujus articuli,
manifestè patebit. Tertiò liquet nos hic non lo-
qui de Incarnatione strictè sumpta, seu prout
idem est ac carnis à Verbo assumptio; sed largè
accepta, prout significat assumptionem naturæ
creatæ, sive angelicæ, sive humanæ: potuit enim
Verbum, vel alia Trinitatis persona, absque as-
sumptione carnis satisfacere de condigno pro
peccato humani generis, assumendo scilicet natu-
ram angelicam, vel animam rationalem, abs-
que materia, seu carne, & eâ mediante actus in-
finitè meritorios & satisfactorios elicere. Deni-
que non agimus hic de satisfactione rigorosa, seu
quæ observet omnes leges strictæ & rigorosæ
iustitiæ (hanc enim omnes ferè fatentur à pu-
ro homine exhiberi non posse) sed solum de
condigna & æquali, per quam redditur æquiva-
lens debito: hanc enim posse offerri à puro ho-
mine pro peccato mortali, vel suo, vel saltem
alieno, contendunt aliqui, quos sequentibus con-
clusionibus referemus ac refellemus.

§. I.

*Duplici conclusione, proposita difficultas
resolvitur.*

Dico primò: Pura creatura, quantumcum-
que gratiâ exornata, nequit pro suo pec-
cato mortali condignam exhibere satisfactionem.
Est contra Scotum, Paludanum, Durandum, Ri-
cardum, & alios, quibus aliqui adjungunt Ca-
jetanum, quem tamen ab hac sententia liberat,
& in nostram trahit Aravius in præsentia,
num. 24.

Et hanc conclusionem, aliis rationibus ut fu-
tilibus explosis, probat in primis Vasquez hic
disp. 1. hoc argumento. Illa satisfactio non est per-
fecta & æqualis, quæ non compensat omne debi-
tum, sed unam duntaxat partem, aliâ gratiosè con-
donatâ: Sed satisfactio quam purus homo potest
exhibere pro suo peccato mortali, est hujusmodi:
Ergo non est perfecta & æqualis. Majorem non
probat Vasquez, sed ut manifestam suppo-
nit. Minorem verò ostendit ex eo quod quan-
do homo per contritionem pro suo peccato sa-
tisfacit, Deus gratis ipsi condonavit debitum
quod ex peccato contraxerat, carendi auxilio
quo converteretur, & actum contritionis eli-

eretur: Ergo omnis satisfactio puri hominis pro peccato proprio, partem debiti gratis condonata supponit.

3. Sed hæc ratio quæ sola huic Authori placuit, aliis omnibus Theologis displicet, Tum quia hic non disputatur, utrum purus homo possit ad æqualitatem satisfacere pro pœnis quas meretur propter peccatum, sed an possit satisfacere pro culpa & offensa, ratione cuius debentur pœnæ: illud autem debitum carenti auxilio quod est principium contritionis, est pœna, & non culpa. Tum etiam, quia si de ratione satisfactionis perfectæ pro culpa, esset extinctio omnis debiti, & exclusio omnis pœnæ, sequeretur satisfactionem Christi pro hominum peccatis non fuisse perfectam & condignam, quod est absurdum, ut infra patebit: Sequela probatur: Homo per peccatum non solum contraxit debitum carenti omni auxilio intrinseco, sed etiam extrinseco: Ergo contraxit debitum carenti redemptione, seu actibus satisfactorijs quibus Christus satisfecit: Sed huiusmodi debitum per satisfactionem Christi non fuit extinctum, cum Christus non meruerit suam Incarnationem, nec primum actum satisfactorium, nec auxilium datum ad illud: Ergo si ad perfectam satisfactionem pro culpa, necessarium est quod totum debitum per illam contractum extingatur, & omnem pœnam illi debitam excludat, satisfactio Christi pro peccatis hominum perfecta non fuit.

4. Secundo conclusionem istam probat Suarez hic disp. 4. sect. 7. ex eo quod licet peccatum mortale in ratione offensa non sit gravitatis simpliciter infinitæ, habet tamen malitiam superiorem ordinis ad omnem satisfactionem puræ creaturæ possibilem: unde cum res inferioris ordinis, quantumcunque multitudine, perfectione, & intensione crescant, non possunt adæquare id quod existit in ordine superiori: v. g. linea quantumvis crescat, nunquam attingit quantitatem superficiæ; animal quantumvis perficiatur, nunquam potest attingere perfectionem Angeli; peccata venialia, quantumcunque crescant in multitudine & gravitate, nunquam pervenire possunt ad malitiam unius peccati mortalis, inde inferit, quod nullius creaturæ satisfactio compensare potest æqualiter offensam peccati mortalis.

5. Sed hæc etiam ratio non videtur efficax: Nam licet offensa contra Deum commissa, sit superioris ordinis ad omnes offensas irrogatas creaturis, non tamen est superioris ordinis, ad omnes actus satisfactorios puræ creaturæ, nisi offensa peccati mortalis sit gravitatis simpliciter infinitæ: Ergo hoc negato, non potest negari quod homo purus possit pro tali offensa satisfacere ad æqualitatem. Consequentia patet, Antecedens probatur. Offensa peccati mortalis non est ordinis divini per essentiam, nec per communicationem divinitatis ut formæ seipsâ dantis gravitatem, aliàs esset infinita simpliciter & entitativè: Ergo solum est ordinis divini objectivè, quatenus terminatur ad Deum, & participativè, seu derivativè, gravitate derivatâ à persona divina, per peccatum offensa: Sed etiam actus charitatis est ordinis divini objectivè, terminatur enim ad Deum; & participativè, cum charitas creata sit effluxus & participatio charitatis divinæ: Ergo nisi offensa peccati mortalis constituitur infinita simpliciter in genere moris, seu gravitatis & malitiæ simpliciter infinitæ, non erit superioris

A ordinis ad omnes actus satisfactorios puræ creaturæ.

Respondetis, hac quidem ratione convinci actum charitatis & odium Dei v. g. comparatione factâ secundum rationes specificas, ejusdem ordinis esse, quia utrumque ad Deum ut objectum terminatur, non tamen probari esse ejusdem ordinis, si comparentur in ratione satisfactionis & offensa; nam sub hac consideratione valor satisfactorius actui charitatis conveniens, non à Deo cui fit satisfactio, sed à creatura satisfaciente sumitur; gravitas autem offensa sumitur à Deo, cui irrogatur injuria, ac proinde actus charitatis, ut satisfactorius, comparatus cum odio Dei, ut habet rationem offensa, est ordinis inferioris.

Verum hæc solutio & doctrina, in qua tota probabilitas oppositæ sententiæ consistit, facile convelli potest. In primis enim valor satisfactorius non solum sumitur à persona satisfaciente, sed etiam ab objecto & alijs circumstantijs concurrentibus ad actum: sicut gravitas offensa, non solum à persona læsa, sed etiam ab objecto, & circumstantijs ad actum peccati concurrentibus desumitur: At licet persona actum charitatis eliciens non sit ordinis divini, objectum tamen illius ordinis divini est: Ergo valor satisfactorius, ex objecto actui charitatis conveniens, est ordinis divini, & per consequens in eodem ordine cum gravitate offensa, desumptâ ex persona offensa.

Deinde, Etsi persona creata actum charitatis eliciens, secundum se considerata, sit ordinis inferioris ad offensam; tamen ut exornata gratiâ sanctificante, ordinis divini est, & consequenter in eodem ordine cum offensa: Ergo non solum valor satisfactorius, conveniens actui charitatis ex objecto, sed etiam valor illi competens ex persona satisfaciente, est ejusdem ordinis cum gravitate offensa, sumpta ex persona offensa.

Dices, quod ut valor personalis satisfactorius, & gravitas offensa sint intra eundem ordinem, requiritur quod persona satisfaciens sit ejusdem ordinis cum persona offensa; unde quia pura creatura, etiam ad dona gratiæ elevata, non est ejusdem ordinis cum Deo per peccatum offenso, nullius puræ creaturæ satisfactio potest esse ejusdem ordinis cum offensa divina.

Sed contra, Ad satisfactionem æqualem non est necessaria æqualitas satisfaciens cum persona offensa, sed sufficit æqualitas satisfactionis cum offensa seu injuria illata, aliàs pro peccato veniali non posset creatura satisfacere condignè, quod est contra communioem Theologorum sententiam: Ergo nec requiritur quod persona satisfaciens sit ejusdem ordinis cum persona offensa, sed sufficit quod ejusdem ordinis sit cum offensa seu injuria illata: At licet homo sanctificante gratiâ exornatus, non sit ejusdem ordinis cum Deo offenso, est tamen ejusdem ordinis cum offensa Deo irrogata: Ergo dari potest valor satisfactorius qui sit ejusdem ordinis cum gravitate offensa.

Confirmatur & urgetur ampliùs: Valor satisfactorius personalis actus charitatis, est ordinis divini participativè, etsi non per essentiam: Sed gravitas offensa, ut supra dicebamus, non est ordinis divini per essentiam, sed tantum derivativè: Ergo valor personalis actus charitatis, est ejusdem ordinis cum gravitate offensa.

Denique falsum est quod ait Suarez, nimirum rem inferioris ordinis, quantumcunque multiplicetur, vel intendatur, non posse adæquare perfectionem aut valorem ordinis superioris: Nam licet hoc verum sit in physicis, in moralibus tamen falsum est: etsi enim argentum, quantumcunque multiplicatum, nunquam adæquet perfectionem physicam auri; tamen in morali estimatione illi æquivaler, imò aliquando præponderat; plus enim valent decem libræ argenti, quàm uncia auri. Idem aliis exemplis declarabitur articulo sequenti. Hac ergo ratione Suariz prætermisā.

Probatur primò nostra conclusio ratione fundamentalis, desumpta ex infinitate offense peccati mortalis, & finitate valoris satisfactorij cuiusvis puræ creaturæ, quæ potest sic proponi. Satisfactio condigna adæquare debet cum gravitate offense: At nullus actus hominis puri, quacumque gratiâ exornati, suo valore adæquare potest gravitatem offense seu injuriæ Deo per peccatum mortale irrogatæ: Ergo nulla pura creatura potest condignam pro mortali offensa offerre satisfactionem. Major patet, Minor, in qua est difficultas, probatur. Satisfactio cuiuscunque creaturæ est valoris & æstimabilitatis finitæ: At offense gravitas infinita est: Ergo nullius puræ creaturæ satisfactio adæquare potest gravitatem offense. Major est certa, Minor verò fusè à nobis offensa est in Tractatu de peccatis, disp. 9. art. 6. ubi hanc celebrem quæstionem de malitia infinita peccati mortalis, in ratione offense fusè pertractavimus, & ostendimus, peccatum mortale, in ratione offense, desumere malitiam intrinsecè in genere moris infinitam, ex infinita maiestate & dignitate personæ divinæ cui irrogatur; sicut ex infinita dignitate personæ satisfaciens, actus satisfactorius valorem satisfactorium infinitum simpliciter in genere moris desumit; quemadmodum enim persona satisfaciens est satisfactionis subiectum, ideoque si sit infinitæ dignitatis, infinitum valorem, illi communicat, ut infra de satisfactione Christi dicemus: ita persona per peccatum offensa, est morale subiectum offense, ut patet ex communi modo loquendi; non enim offendens, sed persona offensa, dicitur injuriam pati & recipere, & ex vulgari illo proloquio: *Honor est in honorante, injuria autem in persona injuriata*: quare si talis persona sit infinitæ dignitatis, ut est Deus per peccatum mortale offensus, influet moraliter in offensam seu injuriam ipsi irrogatam, gravitatem & malitiam in genere moris simpliciter infinitam. Unde S. Thomas in 2. dist. 42. quæst. 1. art. 5. in corp. hæc habet: *Dicendum quod ratio quare ad eternam pœnam obligat peccatum, sumitur ex tribus: primò ex parte ejus in quem peccatur, qui est infinitè magnus, scilicet Deus, unde & offensa illius infinita pœna digna est; quia quanto est dignior in quem peccatur, tanto peccatum magis puniatur*. Et in resp. ad 2. Dicendum (inquit) quod ex hoc quod contra infinitum peccas, debetur tibi pœna infinita. Quibus verbis S. Doctor apertè declarat, effectum mortalem infinitum, nempe debitum pœnæ infinitæ in peccato mortali contineri, quod non esset verum, si illud in ratione offense malitiam tantum finitam contineret; effectus enim moraliter infinitus, non potest contineri in causa finita moraliter: Ergo juxta doctrinam D. Thomæ, dicendum est, peccatum morta-

le, in ratione offense, continere malitiam in genere moris simpliciter infinitam, subindeque a nulla pura creatura ad æqualitatem compensabilem.

Probatur secundo conclusio ratione probante specialiter, hominem non posse satisfacere ad æqualitatem pro peccato mortali proprio, seu ab ipso satisfaciente commissio. Pœnitentia non est vera & stricta justitia, sed duntaxat pars potentialis illius, ut ostendimus in Tractatu de pœnitentia: At pœnitentia non deficit à ratione strictæ & veræ justitiæ, propter defectum stricti debiti, ut patet: Ergo solum, propter inæqualitatem satisfactionis quam pœnitens Deo exhibet pro peccatis propriis, & impotentiam offendendi Deo pro illis æqualem & condignam satisfactionem. Sicut religio non deficit à ratione strictæ justitiæ, & constituitur pars potentialis illius, ob carentiam stricti debiti ad exhibendum Deo cultum & honorem ipsi debitum, & infinitati maiestatis ejus æqualem, sed propter insufficienciam & impotentiam quæ est in homine puro, ad talem cultum & honorem reddendum.

Dico secundo: Nulla pura creatura potest condignè satisfacere pro culpa mortali, etiam aliena. Est contra Vegam lib. 3. in Trid. cap. 5. & Suar. hic disp. 4. sect. 7. pro illa plures refutatio, quos Vazquez ad oppositam trahit sententiam. Pro hac etiam sententia solet citari Dominicus Soto in 4. dist. 1. quæst. 5. art. 4. & dist. 19. quæst. 1. art. 2. Sed ab illa ipsum vendicat Cippulus hic dub. 3. asserens ijs locis oppositum docere.

Hanc conclusionem probat Vazquez ubi supra cap. 5. quia omnis satisfactio puræ creaturæ debet fundari in gratia adoptionis, nullam enim perfectionem gratiam pura creatura habere potest: Atqui gratia adoptionis, quantumcunque perfecta, condignam satisfactionem pro peccato alterius fundare nequit; nam talis gratia esset ejusdem rationis cum gratia quam modo justii habent; gratia autem quæ nunc est in justis, non ordinatur ad merendum alteri primam gratiam, aut remissionem peccati; cum solum ex natura sua ordinetur ad perficiendum proprium subiectum, non verò extraneum: Ergo &c.

Sed hæc ratio non urget: quia Adversarij facile respondere possent, quod licet gratia adoptionis non fundet meritum respectu gratiæ alterius, vel condignam satisfactionem pro peccato illius, hoc tamen non oritur ex defectu alicujus perfectionis intrinsecæ ad hoc requisitæ, sed duntaxat ex defectu promissionis, pacti, & ordinationis Dei, qui ad illos effectus gratiam adoptionis ordinare noluit, sed duntaxat ad perficiendum subiectum in quo est: unde si Deus aliquem justum constitueret caput aliorum hominum, posset aliis de condigno mereri, ut multi probabiliter sentiunt, & videtur insinuare D. Thomas 1. p. quæst. 64. art. 4. ubi docet Christum potuisse alicui puro homini communicare tantam gratiæ plenitudinem, ut ejus meritum operaretur ad Sacramentorum effectus, & ut Sacramentorum effectus, sine ritu Sacramentorum conferre posset. Hac ergo ratione Vazquezij, ut insufficienti, prætermisā.

Probatur primò conclusio ex SS. Patribus, qui peccati mortalis gravitatem eò usque extolunt, ut affirmant non potuisse nisi personam aliquam divinam pro eo satisfacere. Sic Ambro-

fius in cap. 9. ad Hebræos, dicens: *Tantum fuit peccatum nostrum, ut salvari non possemus aliquando, nisi inigenitus Filius Dei moreretur pro nobis.* Leo Papa scribit. 1. de Nativit. *Nisi esset verus Deus, non afferret remedium, & nisi esset homo verus, non praberet exemplum.* Augustinus in Enchirid. cap. 8. *Neque per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei & hominum, Christum Jesum, nisi esset & Deus.* Cyrillus Alexand. lib. de fide ad Reginas: *Pretium pro universorum peccatis, nequaquam sat magnum fuisset, si purus homo tantum exstiteret.* Basilus in illud Psalmi 48. *Frater non redimit, redimet homo? Non* (inquit) *homo nudus, sed homo Deus Jesus Christus, qui solus pro nobis omnibus propitiationem dare potest.* Denique D. Thomas in 1. ad Annibald. dist. 20. art. 3. *Non potuit genus humanum aliter redimi, nisi per incarnationem & passionem alicujus persone divine.* Quod magis explicat in 3. sent. dist. 20. quest. 1. art. 4. dicens: *Ex parte Dei fuit alius modus possibilis nostre liberationis, quia ejus potentia limitata non est, quem si elegisset, convenientissimus fuisset; non tamen habuisset rationem redemptionis, sed liberationis tantum, quia liberatio non fuisset facta per solutionem pretij: Ergo juxta doctrinam D. Thomæ, & aliorum SS. Patrum, purus homo non potest Deo satisfacere ad æqualitatem pro peccatis aliorum, sed ad talem satisfactionem exhibendam, requiritur necessarii homo Deus, seu persona divina, in natura creata subsistens.*

14. Probatur secundò conclusio ratione desumpta ex infinitate offensæ Deo irrogatæ, & finitate satisfactionis cujuslibet puræ creaturæ, quam pro præcedenti conclusionem adduximus: sicut enim hæc ratio probat quod non possit quis satisfacere ad æqualitatem pro peccato mortali proprio; ita etiam & quod satisfacere nequeat pro peccatis mortalibus aliorum. Unde D. Thomas quotiescumque de hac materia tractat, semper hanc rationem adducit, ut patet in 3. sent. dist. 20. quest. 1. art. 2. ubi sic discuitur. *Ad hoc ut satisfactio esset condigna, oportebat quod haberet virtutem infinitam: quia peccatum pro quo fiebat satisfactio, habebat infinitatem quandam ex tribus. Primò ex infinitate majestatis divine, in quantum offensæ fuerat per contemptum inobedientiæ; quanto enim major est in quem peccatur, tantò est gravior culpa. Secundo ex bono quod per peccatum auferebatur, quod est infinitum, scilicet ipse Deus, cujus participatione sunt homines beati. Tertiò ex ipsa natura quæ corrupta erat, quæ quidem infinitatem quandam habet, in quantum in ea possunt supposita in infinitum multiplicari: actio autem puræ creaturæ non potest habere infinitam efficaciam, & ideo nulla pura creatura poterat sufficienter satisfactionem facere. Id non minus clarè expressit hic art. 2. ad 2. dicens: *Peccatum contra Deum commissum, quandam infinitatem habet ex infinitate divine majestatis; tantò enim offensæ est gravior, quanto major est ille in quem delinquitur; unde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaciens haberet efficaciam infinitam, utpote Dei & hominis existens. Ubi particula, Quandoque, additur ad significandum, illam infinitatem malitiæ peccati esse tantum moralem, non physicam, non verò ad negandum infinitatem simpliciter: alioquin malè inde inferret D. Thomas, opus esse satisfactione simpliciter infinita Christi Dei & hominis. Unde aliis in locis idem S. Doctor usurpat vocem, infinitum, sine addito diminuentem, ut 1. 2. quest. 87. art. 4. ubi ait: *Pena***

Tom. IV.

A proportionatur peccato: in peccato autem duo sunt, quorum unum est aversio ab incommutabili bono, quod est infinitum; unde ex hac parte peccatum est infinitum.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem. Reddens personæ offensæ totum quod abstulit per offensam, perfectè æqualitate satisfacit, ut constat in illo qui centum abstulit, & centum reddit: At eliciens actum charitatis, reddit Deo totum quod illi abstulerat per peccatum; Ergo pro illo perfectè æqualitate ei satisfacit. Major videtur manifesta, Minor probatur. Homo per peccatum mortale abstulit à Deo rationem ultimi finis, solum quoad affectum: At eliciens actum charitatis, reddit Deo, quantum ad affectum, rationem ultimi finis: Ergo illi reddit totum quod abstulerat per peccatum mortale.

Respondeo distinguendo Majorem: Reddens personæ offensæ totum quod abstulit per offensam, perfectè æqualitate satisfacit: si reddat totum quod abstulit, actu adæquante in valore gravitatis offensæ, concedo Majorem. Actum non adæquante, nego Minorem. Similiter distinguo Minorem: eliciens actum charitatis, reddit Deo totum quod illi abstulerat per peccatum, actu non adæquante in valore gravitatis offensæ, concedo Minorem: actu illam adæquante, nego Minorem, & Consequentiam.

Explicatur solutio: Duplex datur satisfactio, una pro re ablata, quæ vocatur restitutio; altera pro injuria illata, quæ dicitur propriè satisfactio: ad illam sufficit restitutio æquivalentis; ad hanc verò requiritur æqualitas valoris obsequij, cum gravitate injuriæ: unde si plebeius aliquid à Rege auferret per rapinam, & æquivalens restitueret, satisfaceret quidem pro re ablata, non tamen pro injuria illi irrogata, quantumcunque se Regi subiceret, eò quòd illius humiliatio in ratione satisfactionis, non adæquaret injuriæ gravitatem. Quia ergo actus charitatis, in ratione satisfactionis & obsequij, non est æqualis in valore cum gravitate offensæ Deo per peccatum mortale irrogatæ; nam ista in genere moris est infinita simpliciter, ille verò habet valorem & bonitatem infinitam tantum objective, & secundum quid, ut in prima probationis conclusionis diximus; hinc fit, quod licet actus charitatis affectivè reddat Deo totum quod peccator affectivè illi abstulit per peccatum, non potest tamen dici sufficiens satisfactio, sed duntaxat sufficiens restitutio.

Objicies secundò: Si purus homo non posset pro peccato mortali proprio condignè satisfacere, maxime quia peccatum mortale est offensæ Dei gravissima, & infinitæ malitiæ & gravitatis, quam satisfactio puræ creaturæ adæquare nequit: At hæc ratio non convincit de omni peccato mortali: Ergo saltem pro aliquo peccato mortali poterit pura creatura condignè satisfacere. Major patet ex supra dictis, Minor probatur. Possibile est peccatum mortale commissum cum ignorantia invincibili quod Deus offendantur per illud: Sed tale peccatum infinite gravitatis non est, cum non sit offensæ Dei, ad quam requiritur quod voluntariè Deo irrogetur, subindeque quod homo cognoscat se Deum per talem actionem offendere: Ergo ratio nostram conclusionem probans, non convincit puram creaturam pro nullo peccato mortali posse condignè satisfacere.

Ggg iij

19. Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem, ad cuius probationem, in primis dico casum esse impossibilem: Tum quia repugnat dari ignorantiam invincibilem illius circumstantiæ in eo qui habet usum rationis sufficientem ad bene vel male operandum; nam sicut ille non potest ignorare invincibiliter quod non sit à se, sed ab aliquo alio superiori, ita nec quod debeat operari propter aliquod summum bonum, & non propter aliquod bonum particulare, subindeque quod operando propter bonum illud particulare, non solum male operetur, sed etiam inferat injuriam ipsi summo bono. Tum etiam, quia cum omnis peccans mortaliter, Deum postponat creaturæ, & creaturam præferat Deo, ut in Tractatu de peccatis fusè declaravimus, implicat quod aliquis peccet mortaliter, & tamen ignoret invincibiliter quod Deus tali peccato graviter offendatur. Sed quidquid sit de illa hypothesi.

Disp. 9.
art. 2.

Respondeo secundo, pro tali peccato, nec condignam nec congruam posse satisfactionem exhiberi, quia omnis satisfactio propriè dicta respicit offensam; unde cum peccatum in suppositione facta commissum, non sit Dei offensam, materia satisfactionis non est, & pro illo satisfieri nullatenus potest.

20. Obijcies tertio contra secundam conclusionem: Satisfactio puri hominis pro peccato mortali proprio, ex eo deficit à ratione condignæ satisfactionis, quia non est à subiecto iustificato per gratiam, ideòque ab illo non potest condignitatem accipere: At satisfactio unius hominis pro alio, est à subiecto grato & dignificato per gratiam: Ergo potest esse condigna pro peccato mortali alieno.

21. Respondeo distinguendo Majorem: ly *ex eo* dicente causam sufficientem, concedo Majorem. Dicente causam unicam & necessariam negationis æqualitatis, in satisfaciente, pro culpa mortali propria, nego Majorem; & concessâ Minori, nego Consequentiam. Licet enim ad deficientium à ratione condignæ satisfactionis, sit sufficiens causa defectus gratiæ in subiecto satisfaciente pro suo peccato mortali, non tamen est causa unica & necessaria: nam licet supponatur status gratiæ in subiecto satisfaciente, quia tamen dignitas & valor gratiæ, non adæquat gravitatem offensionis mortalis, extat sufficiens ratio, ut homini per gratiam dignificato, negemus vires ad condignè satisfaciendum pro culpa mortali aliena.

22. Obijcies quartò: Meritum condignum gratiæ remittentis peccatum, est condigna satisfactio pro illo: Sed pura creatura potest, de potentia Dei absoluta, constitui aliorum caput in ordine gratiæ, illisque condignè mereri gratiam iustificantem & à peccato mundantem: Ergo & condignè pro peccatis aliorum satisfacere. Minorem docuimus in Tractatu de merito, eamque docent plures ex nostris Thomistis, præsertim Aravius 1. 2. quæst. 114. art. 6. Marcus à Serra circa eundem articulum, & Joannes à S. Thoma ibidem disp. 31. art. 2. & in præfenti, disp. 1. art. 2. in solut. ad 6. Major autem, in qua est difficultas, probatur. Christus non aliâ ratione, nec aliter satisfecit pro peccatis nostris, quàm nobis promerendo gratiam iustificantem & peccata remittentem: Ergo meritum condignum gratiæ remittentis peccatum, est condigna satisfactio pro illo.

Disp. 2.
art. 7.
concl. 3.

Confirmatur: Satisfacere condignè, est debitum ex offensa contractum extinguere: Sed purus homo qui mereretur condignè aliis gratiam remissivam peccati, debitum ex offensa contractum

A extingueret: Ergo condignè pro illa satisfaceret. Respondeo ad objectionem, negando Majorem, ad cuius primam probationem, distinguo Antecedens: Christus non aliâ ratione, nec aliter satisfecit pro peccatis nostris, quàm nobis merendo gratiam remissivam peccati: Per obsequia adæquantia, imò excedentia gravitatem offensionis, concedo Antecedens. Per opera inferioris valoris ad gravitatem offensionis, nego Antecedens, & Consequentiam: Nam opera condignè meritoria gratiæ remissivæ culpæ mortalis, à puro homine elicita, non sunt æqualis valoris cum gravitate offensionis, & ideò non sunt satisfactoria ad æqualitatem. Unde

B Ad confirmationem, distinguo Majorem: Satisfacere condignè, est debitum ex offensa contractum extinguere, ratione valoris adæquantis gravitatem injuriæ, concedo Majorem: ratione operationis meritoria terminum cum offensa repugnantis, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Si purus homo de condigno mereretur aliis gratiam remissivam peccati, debitum ex offensa contractum extingueret, ratione valoris æquantis gravitatem offensionis, nego Minorem. Meritoris causandum terminum, cum peccato mortali repugnantem primariò sub ratione malitiæ, & secundariò sub ratione offensionis, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Ita egregiè illustrius Episcopus Oxoniensis tomo 1. in 3. p. disp. 2. §. 9. ubi legendus est.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

EX dictis inferes primò, hominem justum, ut membrum Christi non posse condignè satisfacere pro culpa mortali propria, vel aliena: Nam hominis iusti satisfactio, ex eo quod ab illo, quatenus est membrum Christi procedit, valorem infinitum non habet, sicut nec membrum ipsum per Verbum infinite sanctificatur, aut formâ aliquâ infinitâ afficitur: Ergo satisfactio hominis iusti, etiam ut est membrum Christi, manet inferior offensionis, & per consequens condigna satisfactio pro illa non est.

D Inferes secundo, hominem purum existentem in gratia, posse de condigno satisfacere pro peccato veniali proprio vel alieno. Nam ideò pro suo peccato mortali proprio vel alieno condignè satisfacere nequit, quia tale peccatum infinitum est in ratione offensionis: At peccatum veniale infinitæ gravitatis non est, sed levis offensa, cum peccans venialiter non postponat Deum creature, nec amicitiam ejus contemnat, sicut facit ille qui peccat mortaliter: Ergo purus homo potest pro peccato veniali, proprio, vel alieno, de condigno satisfacere.

E Inferes tertio, qualiter sit necessaria Incarnatio: non enim est necessaria absolute, cum sit opus ad extra, & opera Dei ad extra libera sint, & non necessaria Deo. Nec suppositione universi, quia nullum cum universo condito necessariam habet connexionem. Nec fuit necessaria simpliciter ad reparandum hominem à peccato, cum Deus aliis modis potuisset hominem reparare, vel illi condonando injuriam per peccatum irrogatam, vel acceptando satisfactionem ejus inæqualem & imperfectam. Non fuit etiam necessaria ad condignè satisfaciendum pro peccato veniali, cum purus homo, ut diximus, pro illo condignam satisfactionem exhibere possit. Fuit ergo necessaria Incarnatio ad condignè satisfacere

DE NECESSITATE INCARNATIONIS. 423

ciendum pro peccato generis humani, ad quod ratione gravitatis infinitæ offensæ in tali peccato contentæ, nulla creatura est sufficiens.

ARTICULVS II.

An satisfactio Christi fuerit de se sufficiens, & superabundans, pro omnium hominum peccatis?

S. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

Examinatâ articulo præcedenti insufficientiâ creaturæ ad satisfaciendum de condigno pro peccato suo & alieno mortali, ob infinitam gravitatem offensæ, ex quo Incarnationis necessitatem ad prædictum finem intulimus; explicanda restat sufficientia, seu condignitas satisfactionis Christi, & investigandum, an illa fuerit sufficiens, condigna, & superabundans ex se, & ex proprio valore intrinseco: Scetus enim, & ejus Discipuli, licet fateantur Christi satisfactionem fuisse sufficientem, imò & superabundantem, pro omnium hominum peccatis, existimant tamen id non habuisse ex se, & ex natura sua, seu ex suo intrinseco valore, sed solum ex acceptatione Dei, qui tali satisfactione fuit contentus. Oppositum docent alij Theologi, tam domestici, quam extranei, cum quibus

Dico primò: Christi satisfactio, ex sua intrinseca dignitate & valore, & non ex sola acceptatione, seu extrinseco favore Dei, fuit condigna & æquivalens pro omnibus peccatis generis humani.

27. Probatur primò ex Apostolo ad Roman. 5. *Non sicut delictum, ita & donum: si enim unus delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jesu Christi, in plures abundavit.* Quibus verbis & sequentibus videtur Paulus comparare satisfactionem cum peccato Adami, & asserere, quod sicut Adæ peccatum vim habuit ad perdendum totum genus humanum, multo magis satisfactio Christi vim habuit ad illud restaurandum: Atque peccatum Adæ vim illam habuit sufficientem & condignam ex propria malitia, & non ex sola Dei acceptatione & constitutione extrinseca, quæ tantum fuit conditio sine qua non, quatenus Adam non nocuisset posteris suo peccato, nisi à Deo caput morale omnium constitutus fuisset: Ergo similiter satisfactio Christi fuit ex proprio valore sufficiens ad redimendum genus humanum, quamvis de facto non redemisset, nisi in eum finem ejus satisfactio acceptata fuisset à Deo, veluti capitis & mediatoris hominum.

28. Confirmatur ex eodem Apostolo ad Hebræos 10. dicente: *Impossibile est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata, ideo ingrediens mundum dicit, hostiam & oblationem noluiisti, corpus autem aprastioni. Quo in loco collationem facit Apostolus inter sacrificia veteris legis, & sacrificium crucis, seu Christi, & asserit illa non fuisse sufficientia ad delenda peccata, sicut sacrificium crucis: At si tantum ex Dei acceptatione Christi sacrificium habuerit valorem, ad condignè hominum peccata delenda, nulla esset vis hujus argumenti, cum æquè potuisset Deus acceptare illa sacrificia, sicut sacrificium Christi: Ergo &c. Unde Cyprianus serm. de ratione circumcisionis: *Tanta dignitatis (inquit) Redemptoris nostri illa una fuit oblatio, ut una ad tollendum**

A mundi peccata sufficeret. Et Clemens VI. in extravag. *Unigenitus* de penitent. & remiss. affirmat unicam sanguinis Christi guttam, esse sufficientem satisfactionem pro omnibus peccatis humani generis, propter unionem humanitatis cum Verbo. Quibus locis, notandæ sunt illæ particulae, *Tanta dignitatis*, & illæ, *propter unionem humanitatis cum Verbo*, illis enim aperte declaratur, æqualitatem & sufficientiam satisfactionis Christi, sumi non ex acceptatione Dei extrinseca, sed ex dignitate & valore intrinseco, quem habuerunt ejus actiones & passionēs, ex unionem humanitatis ejus ad Verbum.

B Probatur secundo conclusio: Juxta Scripturam & SS. Patres, necessarium fuit Verbum Divinum incarnari, ut Christus offerret Deo pro peccatis hominum satisfactionem æqualem & condignam, quæ à puro homine exhiberi non poterat, ut articulo præcedenti ostendimus: At si Christi satisfactio sit solum condigna & sufficiens ex gratuita Dei acceptatione, non verò ex proprio & intrinseco valore, Incarnatio Verbi Divini non fuisset necessaria ad exhibendam Deo perfectam & condignam satisfactionem: quemadmodum enim Deus grati s acceptavit satisfactionem Christi, quamvis (ut docent Scetus & ejus Discipuli) suâ naturâ, & ex proprio & intrinseco valore insufficientem; ita pariter potuisset satisfactionem puri hominis acceptare, quamvis ab intrinseco condigna & æqualis non esset, unde tam benè purus homo potuisset Deo satisfacere ad æqualitatem pro toto genere humano, nec exigeretur unus mediator Dei & hominum Christus Jesus, si satisfactio illius non fuisset condigna & sufficiens ex proprio & intrinseco valore, sed ex divina tantum acceptatione & benignitate.

C Tertiò suadet conclusio ratione fundamentali. Illa satisfactio est ab intrinseco condigna, cujus valor in morali æstimatione adæquat gravitatem injuriæ: At valor satisfactionis Christi, ex se & ab intrinseco adæquat gravitatem offensæ Deo irrogatæ: Ergo de se & ab intrinseco sufficiens & condigna est. Major patet, Minor probatur. Gravitatis offensæ pensatur ex eo quod contra Deum est: Sed satisfactio Christi, satisfactio Dei est: Ergo ad minus adæquat gravitatem offensæ.

D Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Non minus est potens dignitas personæ satisfaciētis, ad influendum valorem moralem in actū satisfactorium, quam dignitas personæ offensæ ad influendam gravitatem & malitiam moralem in offensam ipsi irrogatam: Ergo cum satisfactio Christi, sit satisfactio personæ divinæ, illius valor ad minus adæquat, ratione sui & ab intrinseco, gravitatem offensæ divinæ.

E Dico secundo: Satisfactio Christi non solum ex se & ex natura sua ac intrinseco valore, fuit sufficiens pro peccato humani generis, sed etiam superabundans & excedens. Ita docent communiter SS. Patres: Augustinus enim serm. 114. de tempore, qui in appendicem rejectus est, hæc scribit: *Indubitanter credamus quod totum mundum redemit, qui plus dedit quam totus mundus valeret. Meritum enim redemptæ mercedis, dignitas insignis prety supergressa est. Inter redemptum & redimentem dispensatio fuit, compensatio non fuit.* Leo Papa serm. 12. de passione Domini, effuso sanguine Christi, *Validius (ait) factum fuisse donum libertatis, quam debitum servitutis.* Ex serm. 1. de Ascensione, *Ampliora nos adeptos per ineffabilem Christi gratiam, quam per diaboli amiseramus invidiam.* Demum Petrus Cluniacensis eo

libello, qui Nucleus inscribitur, dicit, *Pro aeterno supplicio hominis, temporale oblatum esse supplicium Dei & hominis: pro aeterna morte hominis, temporalem mortem Dei & hominis, qui tanti ponderis in ipsa ipsius iustitia lance esse cognoscitur, ut ad iuste ordinanda mundi peccata, longe magis praeponderet mors transitoria Filij Dei, quam aeterna filiorum hominum. Plus plane redditum est iustitiae, quando Christus mortuus est, quam recompenſatum quando homo damnatus est. Habet ergo iustitia quidquid suum est, quia Dei Filius pro peccatis hominum mortuus est.*

In hac etiā conclusione cōveniunt omnes Theologi pro praecedenti citati, sed in reddenda ratione à priori illius, inter se dissident, juxta varia illorum principia. Illi enim qui docent satisfactionem Christi fuisse valoris simpliciter infiniti, offensam verò gravitatis infinitae solum secundum quid, facile rationem ejus assignant; etenim valor infinitus simpliciter, excedit gravitatem infinitam solum secundum quid. Sed nos, cum probabilius existimemus oppositum, & expresse docuerimus in Tractatu de peccatis, peccatum mortale in ratione offensae continere gravitatem & malitiam moralem simpliciter infinitam, hac ratione uti non possumus. Illi etiam qui existimant rem ordinis superioris, esto finita sit, adaequari nunquam posse ab existentibus in ordine inferiori, & Christi satisfactionem in ordine superiori ad offensae gravitatem constituunt, promptam & facilem habent hujus conclusionis probationem; sed duplici difficultate premuntur, prima est in reddendo rationem quare satisfactio Christi ordinis superioris sit ad offensam Deo irrogatam: secunda consistit in eo quod, esto res superioris ordinis physice adaequari videatur tamen quod in valore morali ab eo adaequari possit, ut articulo praecedenti variis exemplis declaravimus. His ergo rationibus praetermissis.

Probatum nostram conclusio hac ratione quam assignat Episcopus Oxoniensis hic disp. 4. §. 3. Valor satisfactionis Christi major est ab intrinseco & ratione sui, quam gravitas offensae mortalis: Ergo ratione sui & ex valore intrinseco est superabundans, & non solum ex divina acceptione. Consequentia patet, Antecedens probatur. Gravitas offensae mortalis fundatur in unione affectiva & morali quam habet offensa cum divina maiestate quae offenditur, ut loco citato Tractatus de peccatis declaravimus: Valor autem satisfactionis Christi fundatur in unione physica mediata personae Verbi cum operationibus ab humanitate elicitis; cum enim persona Verbi Divini physice immediate uniatur cum humanitate assumpta, quae est principium quo & formale operationum creaturarum Christi Domini, physice mediate uniatur cum talibus operationibus: Sed valor in unione physica & reali fundatus, major est in morali aestimatione, gravitate fundata solum in unione morali dicitur & affectiva: Ergo valor satisfactionis Christi major est ab intrinseco & ratione sui, quam gravitas offensae mortalis. Unde Psalmo 129. redemptio Christi copiosa dicitur, & Apostolus ad Roman. 5. satisfactionem Christi, supra peccatum Adae mirum in modum amplificat, dicens: *Non enim sicut delictum, ita & donum, si enim unius delicto mortui sunt multi, multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.* Quibus verbis aperte declarat, majus fuisse donum, quam peccatum, & longe magis nobis profuisse Christum, meritis & satis-

factionibus suis, quam peccatum Adae suam malitiam & gravitate nocuerit, & rationem reddit, quia ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia. Quod explicans Chrysostomus homil. 10. ad Roman. comparat peccata nostra debito decem obolorum, & satisfactionem Christi solutioni infinitorum talentorum; additque peccata nostra paucis aquae guttis assimilari, satisfactionem vero Christi, infinito & immenso pelago. Verba ejus haec sunt: *Si quis propter debitum decem nummorum in carcerem conjiciatur, veniat autem alius, qui non solum solvat illos nummos, sed etiam innumera auri talenta largiatur, vinetumque in regalem aulam inducat; ita & nobiscum factum est. Multo enim plura quam debebamus, Christus pro nobis solvit; tantumque plura, quam guttulam exiguum, pelagus excedit immensum.* Quare in Concilio Triburiensi cap. 19. dicitur, in calice plus vini quam aquae apponendum esse, ut significetur valorem sanguinis Christi, per vinum significati, esse multo majorem, quam sint offensa totius populi, quae per aquam designantur, juxta illud Apocalypsis, *Aqua multe, populi multi.*

Id S. Iob cap. 6. significavit, cum dixit: *Vitium appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera: quasi arena maris haec gravior appareret.* Licet enim haec verba significant ad litteram, calamitates quibus premebatur Iob, multo majores fuisse, quam ejus peccata, ac per consequens, non propter delicta quae commiserat (ut ejus adversarij existimabant) patiebatur, sed propter alias causas, ut videlicet patientia ejus ostenderetur, & augetur corona; mystice tamen adaptantur Christo Domino, qui non propter delicta propria, sed pro peccatis populi sui, tanquam agnus innocens occisus est; & significant penam quam pro peccatis generis humani sustinuit, in statera crucis appensam cum peccatis pro quibus patiebatur, multo majorem fuisse in ratione satisfactionis, quam promeruisse ejus peccata, id est peccata generis humani, quae sua dixit, quia erant sui corporis mystici. Sic interpretatur locum istum D. Gregorius lib. 7. Moral. cap. 2. ubi haec scribit: *Quis alius statera nomine, nisi Dei & hominum mediator exprimitur? Qui ad pensandum vitam nostram meritum venit, ac secum iustitiam & misericordiam detulit, sed misericordiae lance praeponderans, culpas nostras parcendo levigavit. In manu enim Patris, quasi in statera miri libraminis factus, hinc in se calamitatem nostram, & illinc peccata suspendit. Sed gravis ponderis calamitatem moriendo ostendens, apud misericordiam suam bene esse peccatum relaxando ostendit. Idem docet Divus Bernardus homil. de duobus discipulis in Emmaus, his verbis: *Cruce facta est statera corporis Christi, quod est Ecclesia: cum enim ipse Crucifigeretur appensa sunt cum ipso peccata quae commisimus, calamitas quam incurrimus: ipse erat innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus &, excelsior caelis conversatio ejus; non enim peccatum fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Et quoniam talis, actantius, tam indigna dignatus est in Cruce pati; praeponderare capit calamitas, & crimina levigare, cum adhuc tamen in Cruce erectus staret, vacillare videbatur statera, nec plenè cognoscebatur quod cadere deberet: cum inclinato capite emisit spiritum, & calamitas praeponderando caderet. Quasi arena maris gravior appareret. Gies quasi montes statera reputata sunt: nam in statera ceciderunt, quia partes adversae damnationis nostra chirographa amiserunt. Quibus consonat illud crucis elogium.**

Beata

*Beata cuius brachis
Sæcli pendit præitium.
Statæra facta corporis,
Pradamque tulit Tartari.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

34. **O**bjicies primò contra primam conclusionem: Si Christus de condigno & ad æqualitatem pro peccatis nostris satisfecisset, nullam aliam pro ipsis Deus posset à nobis exigere satisfactionem, cum reddita satisfactione æquali pro offensa, injustum sit aliam exigere, ut si quis solvat pro me centum Petro cui centum debebam, injustum à me aliud exigeretur: Consequens est falsum, imò & hæreticum, si sermo sit de pena temporali nobis propter peccatum debita, ut patet ex Tridentino sess. 6. cap. 14. Ergo &c.

35. **R**espondeo, negando sequelam Majoris, licet enim Christus pro peccatis nostris de condigno & ad æqualitatem, imò & superabundanter satisfecerit, ut tamen ejus satisfactio suum sortitur effectum, vult illam applicari nobis per sacramenta, aut per contritionem & dilectionem Dei super omnia, vel per indulgentias, aut per opera nostra penalia. Cujus rationem egregiam assignat D. Thomas infra quæst. 49. art. 1. ad 4. Nam Christi passio (inquit) operata est remissionem nostrorum peccatorum, tanquam causa universalis: causa autem universalis non excludit consortium causæ particularis; quia licet ab ea non accipiat virtutem, per illam tamen ejus virtus descendit in effectum, ut patet in celo, & Sole, aliisque causis universalibus.

36. **O**bjicies secundò: Valor satisfactorius operationum Christi, non adequat gravitatem offensæ mortalis: Ergo ejus satisfactio non est condigna ab intrinseco, sed solum extrinsecè ex divina acceptatione. Consequentia patet ex supra dictis, Antecedens autem probatur primò. Offensa irrogatur Deo ut Deus est: At Christus, non ut Deus, sed ut homo, satisfacit: Ergo valor satisfactorius non adequat gravitatem offensæ.

Secundò, Christi satisfactio non tantum placet Deo, quantum displicet ipsi peccatum: Ergo ejus valor & bonitas non adequat gravitatem offensæ mortalis. Consequentia patet, Antecedens probatur. Peccatum non minus displicet Deo, quam ipsi placet propria bonitas; peccatum enim de se destructivum est divinæ bonitatis: quantum autem amatur aliqua res, tantum odio habetur & displicet destructivum illius: At Christi satisfactio non ita placet Deo, quantum ei placet propria bonitas, ut patet: Ergo non ita placet Deo, quantum ipsi displicet peccatum.

Tercio, Si per impossibile unus Deus offenderet alium Deum, valor satisfactorius operationum Christi, ad summum adæquaret gravitatem offensæ Deo irrogatæ ab alio Deo: Sed gravitas offensæ irrogatæ Deo à creatura, major est gravitate injuriæ Deo irrogatæ ab alio Deo, crescit enim gravitas offensæ ex vilitate personæ offendentis, & illius distantia ab offenso: Ergo valor satisfactorius operationum Christi, non adequat gravitatem offensæ, à creatura Deo irrogatæ.

Quartò, Gravitas offensæ Deo irrogatæ à creatura, est infinita ex duplici capite, nempe ex parte personæ cui fit, & ex vilitate personæ offen-

Tom. IV.

A dentis, quæ in infinitum distat à Deo: At satisfactio Christi solum est infinita ex parte personæ satisfaciens, non verò ex parte illius cui satisfactio exhibetur, cum potius ex dignitate personæ cui fit satisfactio deprimatur quam crescat satisfactionis valor: Ergo gravitas offensæ mortalis, major est valore satisfactorio operationum Christi.

Respondeo, negando Antecedens, ad cujus primam probationem dicendum, quod Christus non satisfecit ut homo tantum, nec ut Deus tantum, sed ut Deus homo, humanitate eliciente substantiam actionis, & personalitate Verbi valorem satisfactorium in eam influente; unde cum persona Verbi sit dignitatis infinitæ, valorem infinitum in ejus operationes meritorias & satisfactorias influit. Sed de hoc plura infra.

Ad secundam, nego Antecedens, ad probationem ipsius, nego Majorem: licet enim peccatum sit destructivum divinæ Majestatis, hoc tamen est solum moraliter, & secundum prudentum æstimationem, non verò realiter & physice, quod esset necesse, ut tantum odio haberetur, quantum diligitur ipsa bonitas Dei, quæ est infinita non solum moraliter, & secundum prudentum æstimationem, sed etiam physice & realiter.

Ad tertiam, datâ Majori, distingo Minorem: Gravitas offensæ Deo irrogatæ à creatura, major est gravitate injuriæ Deo irrogatæ ab alio Deo, extensive transeat: intensive, nego. Cum enim offensa irrogata Deo ab altero Deo, in casu conficto, ratione personæ offensæ, esset infinita in ratione injuriæ, eminenter, seu æquivalenter, contineret omnem gravitatem possibilem, subindeque licet offensa irrogata Deo à creatura, ex distantia offendentis ab offenso, aliquam majorem gravitatem recipiat; illa tamen majoritas non potest esse intensiva, sed solum extensiva: sicut quia Deus eminentissimo & perfectissimo modo, omnes perfectiones creaturarum continet, Deus simul cum creaturis non facit aliquid majus intensive, sed solum extensive, ut quidam existimant. Ex quo patet solutio ultimæ probationis, licet enim daremus offensam irrogatam Deo à creatura esse infinitam, etiam ratione distantie creaturæ à Creatore; hæc tamen infinitas contineretur in gravitate sumpta ex majestate offensa, ac proinde valor istam adæquans, adæquaret ex consequenti omnem aliam gravitatem.

Objicies tertio: Christus ut homo non satisfacit perfecte Deo pro beneficiis in humanitate susceptis: Ergo nec pro peccatis alienis. Consequentia videtur legitima, Antecedens probatur. Hoc inter compensationem ex iustitia, & compensationem ex gratitudine reperitur discrimen, quod ut prima sic perfecta, sufficit reddere æquale; ad perfectionem autem secundæ, requiritur quod plus reddatur quam acceptum sit, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 106. art. 6. & rationem reddit, quia compensatio gratitudinis respicit beneficium secundum voluntatem dantis, in quo hoc præcipue commendatur, quod gratis beneficium intendit ad quod non tenebatur, unde qui beneficium accepit, obligatur ex debito honestatis, ut aliquid gratis intendat; cum autem non excedit quantitatem beneficii accepti, nihil gratis videtur intendere, ideoque ut perfecta sit compensatio ex gratitudine, debet reddere non solum æquivalens, sed aliquid am-

Hhh

plius. At licet gratiarum actio à Christo exhibitæ, pro beneficio Incarnationis, sit illi æqualis, non tamen illud excedit, cum tale beneficium infinitum sit, sicut & talis gratiarum actio: Ergo Christus ut homo non satisfecit perfectè Deo pro beneficiis in humanitate susceptis.

39. Respondeo primò, negando Antecedens, Christus enim revera compensavit ex virtute gratitudinis beneficium Incarnationis factum humanitati; quia licet ex parte rei data non plus dederit quàm accepit humanitas, sed tantum æquale, ex parte tamen affectus plus dedit; sic enim erat affectus, ut si plusquam à Deo accepit reddere posset, de facto redderet: hoc autem sufficere, ut perfectè ex gratitudine beneficia compensaverit, colligitur ex D. Thoma loco in objectione citato, in resp. ad 1. ubi ait quod quia in recompensatione beneficii magis consideratur affectus quàm effectus, quamvis filius patri, ex parte rei acceptæ, scilicet esse & vivere, nihil æquale possit reddere, ex parte tamen affectus dantis & retribuendis, potest aliquid majus filius patri tribuere.

40. Dices, Si hoc sufficeret ut filius ex perfecta gratitudine patri satisfaceret pro acceptis ab ipso beneficiis, sequeretur puram creaturam posse ad æqualitatem gratias agere Deo pro beneficiis acceptis: Consequens est falsum, & contra Aristotelem 8. Ethic. cap. 13. dicentem: *Diis, parentibus, & magistris, par gratia referri non potest*, quod saltem de personis creatis est verum: Ergo &c. Sequela probatur: Etsi Deo non possit pura creatura reddere plus aut æquale ex parte rei, potest tamen æquale aut plus reddere quàm accepit, secundum affectum: At hoc sufficit, juxta solutionem datam, ad perfectè recompensandum ex virtute gratitudinis beneficium acceptum: Ergo creatura potest Dei beneficia, perfectè ex gratitudine compensare.

41. Respondeo concedendo sequelam, loquendo de beneficiis antecedentibus gratiarum actionem, quia tamen ipsa gratiarum actio novum beneficium est, & per seipsam compensatio esse non non potest, sit consequens ut homo semper maneat debitor Deo, & quod nunquam perfectè ad æqualitatem, etiam affectivè, beneficia accepta compenset: qua ratione probat D. Thomas in 3. dist. 20. quæst. 1. art. 2. ad 1. nunquam posse Deo æquales gratias reddi pro acceptis beneficiis, quia nempe ipsa gratiarum actione beneficia crescunt. Nec oppositum Aristoteles docuit loco citato, loquebatur enim, ut explicat D. Thomas 2. 2. qu. 106. art. 6. ad 1. de æqualitate ex parte rei acceptæ, quam homo diis, parentibus, & magistris, reddere non potest: non enim patri possumus dare vitam, quam accepimus ab illo, nec Deo esse; nec magistro, ut tali, doctrinam; cum magistri munus non sit doceri à discipulo, sed solum docere.

42. Secundò ad principalem objectionem responderi potest, dato Antecedente, negando consequentiam & paritatem: cum enim ad compensationem perfectam ex gratitudine, requiratur reddi amplius quàm sit beneficium acceptum, ut docet D. Thomas, loco in objectione citato; ad compensationem autem ex iustitia perfecta, sufficiat æquale reddi; ex eo quod Christus non potuisset ex gratitudine perfectè compensare beneficia facta humanitati, non rectè colligitur, ipsum non potuisse de condigno satisfacere pro offensa, quia satisfactio est in materia iustitiæ, gratiarum

A autem actio in materia gratitudinis.

Obijcies quartò contra secundam conclusionem: Valor satisfactionis Christi non est major gravitate offensæ: Ergo illa non est ab intrinseco superabundans & excedens. Consequentia patet, Antecedens probatur. Gravitas offensæ est infinita simpliciter in genere moris, ut docuimus in Tractatu de peccatis. Sed unum infinitum alio majus non est: Ergo valor satisfactionis Christi, non est ut major gravitate offensæ.

Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, concessa Majori, distinguo Minorem: Unum infinitum alio majus non est, in eodem genere in quo est infinitum, concedo Minorem: in alio genere, nego Minorem, & Consequentiam; infinitas enim satisfactionis Christi est in genere valoris & bonitatis moralis; infinitas verò offensæ, in genere mali; ex quo solum sequitur, quod in genere mali, seu gravitatis offensivæ, nihil deur majus; non autem quod satisfactio Christi, comparata in valore cum gravitate offensæ, non sit major illa: sicut si daretur linea infinita in genere lineæ, non daretur alia linea major, licet major quantitas dari posset, scilicet quantitas corporis infiniti, & si daretur actus misericordiae infinitus in linea misericordiae, solum sequeretur quod in illa linea nihil majus daretur, non verò quod actus charitatis infinitus in genere charitatis, majoris valoris meritorij non esset.

Obijcies ultimò: Si satisfactio Christi excederet gravitatem offensæ mortalis, sequeretur injustè à Deo postulatam fuisse, ad recompensationem illius: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela probatur: Persona offensa justè solum potest exigere satisfactionem æqualem injuriæ sibi irrogatæ, & non nisi injustè potest exigere satisfactionem superexcedentem: Ergo si satisfactio Christi fuit majoris valoris gravitate offensæ, injustè Deus illam exegit pro compensatione peccati humani generis.

D Respondeo negando sequelam, ad cujus probationem, distinguo Antecedens: Persona offensa, justè solum potest exigere satisfactionem æqualem, quando est possibilis æqualitas in satisfactione, absque excessu, concedo Antecedens: quando non est possibilis, nego Antecedens, & Consequentiam; quia in præsentem, non potest dari æqualis satisfactio pro offensa peccati mortalis, nisi exhibeatur à persona divina, subsistente in natura creata, ut articulo præcedenti ostendimus; & quia eo ipso quod persona divina, in natura assumpta operetur, non potest non dare plus dignitatis suis operationibus, quàm sit gravitas offensæ, hinc fit justè à Deo postulari satisfactionem Christi, etsi sit superexcedens & superabundans. Quod exemplo aptissimo explicabitur art. sequenti §. 3. num. 78.

ARTICULVS III.

An satisfactio Christi sit valoris simpliciter infiniti?

R Recentiores Scotistæ, etsi concedant operationes Christi esse summi valoris, ita ut ab actionibus puræ creaturæ in valore adæquari non possint, negant tamen esse valoris simpliciter infiniti, etiam in genere moris. Ita docent Rada p. contr. 17. art. 2. Faber in 3. disp. 45. cap. 2. & 3. &

Castillo in presenti disp. 3. quæst. 2. secuti Scotum in 3. dist. 19. quæst. unica, & in 4. dist. 15. Oppositum docent omnes Thomistæ, tam recentiores, quam antiqui, unde fit

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur, satisfactionem Christi esse valoris simpliciter infiniti in genere moris.

48. Probatur primò ex Clemente VI. in extrava-
ganti *Unigenitus, de penitentis. & remissionibus*,
ubi affirmat unicam sanguinis Christi guttam,
propter unionem humanitatis cum Verbo, pro
totius humani generis redemptione sufficere po-
tuisse. Ubi nota verba illa, *propter unionem*, quæ
apertè declarant, merita & satisfactiones Christi
fuisse infiniti valoris ab intrinseco, & non pro-
pter acceptationem Dei extrinsecam. Nota etiam
Pontificem ibidem asserere, ob talem infinitatem
meritorum & satisfactionum Christi, non esse
metuendum, ut peccatorum multitudine exhau-
riantur. Verba ejus sunt: *De cuius consumptione*
(scilicet thesauri Ecclesiæ) *aut diminutione, non*
est aliquatenus formidandum, propter infinita me-
rita Christi: si autem illa non essent valoris sim-
pliciter & ab intrinseco infiniti, posset formidari,
ne peccatorum multitudine tandem exstingueren-
tur, aut consumerentur, ut infra ponderabimus,
expendendo tertiam probationem nostræ conclu-
sionis: Ergo &c.

49. Probatur secundò ex D. Thoma infra quæst.
48. art. 2. ad 3. ubi hæc scribit: *Dicendum quod*
dignitas carnis Christi non est estimanda solum se-
condum carnis naturam, sed secundum personam
assumentem, in quantum scilicet erat caro Dei, ex
quo habebat dignitatem infinitam. Ubi cum D.
Thomas sine ullo addito diminutione loquatur,
non est cur ad infinitatem secundum quid, vel so-
lùm extrinsecam, seu ab extrinseca solum Dei ac-
ceptione provenientè, illius verba coarctentur.

50. Probatur tertio ratione: Satisfactioni quæ in
valore non est simpliciter infinita, vis satisfacto-
ria pro culpis syncategorematicè infinitis compe-
tere nequit: At satisfactio Christi gaudet vi satis-
factoria sufficiente pro peccatis syncategoremati-
cè infinitis: Ergo in ratione valoris satisfactorij
est infinita simpliciter. Minor est certa, tum quia
si satisfactio Christi talem vim non haberet, ejus
sufficiencia in determinato numero peccatorum
terminaretur, & consequenter posset formidari,
ne tantum multiplicarentur peccata, ut termi-
num præfixum excederent, & satisfactio Christi
extingueretur, quod repugnat verbis Clementis
VI. suprà relatis. Tum etiam, quia cum pecca-
tum Adæ de se sufficiens sit inficere infinitos ho-
mines, si nascerentur ex ipso Adam; si Christi sa-
tisfactio non esset de se sufficiens ad delenda om-
nia mundi peccata, quantumcumque in infinitum
multiplicarentur, esset minor illo, quod est con-
tra Apostolum ad Roman. 5. Major verò in qua
est difficultas, sic ostenditur. Vis effectiva phy-
sica effectuum inæqualis perfectionis usque in in-
finitum syncategorematicè, non potest causæ non
infinite physice convenire, unde omnipotentia
Dei infinitatem ex eo colligunt Theologi, quod
ad effectus syncategorematicè infinitos inæqualis
perfectionis extenditur: Ergo pariter vis effecti-
va moralis effectuum inæqualium sine termino,
convenire nequit actioni quæ in genere moris
simpliciter infinita non est.

Tom. IV.

A Confirmatur & magis illustratur hæc ratio.
Effectus nequit causæ perfectionem excedere:

Ergo effectus infinitus nequit in causa finita con-
tineri, & consequenter ut aliqua causa habeat
vim causativam effectuum in infinitum multipli-
cabilium, debet habere infinitatem physicam, si
continentia sit physica; moralem verò, si conti-
nentia sit moralis; subindeque, si satisfactio Chri-
sti gaudeat vi satisfactoria sufficiente pro culpis
syncategorematicè infinitis, continebit valorem
moralem simpliciter infinitum. Sicut si esset pec-
unia tanti valoris, quæ sola sufficeret ad emen-
dum quascumque res, quantumvis in valore &
pretio crescerent, illa requireret infinitum valo-
rem. Et charitas quæ immutata manens, potens
esset elicere actus intensiores & intensiores in in-
finitum, esset actu infinite intensa.

B Respondent Scotistæ, quod ut satisfactio Chri-
sti sit sufficiens pro culpis syncategorematicè in-
finitis, sufficit quod sit superioris ordinis ad of-
fensam, cum res inferioris ordinis, quamvis infi-
nita, adæquare nequeat id quod in superiori or-
dine existit.

Sed contra primò: Esto in physicis res ordinis
inferioris adæquare nequeat id quod in superiori
ordine existit, in moralibus tamen hoc universali-
ter verum non est, ut constat in actibus miseri-
cordiæ, vel justitiæ, qui specificè inferiores sunt
actui charitatis, & tamen plures actus repetiti
misericordiæ & justitiæ, vel actus magnæ inten-
sionis, adæquare & excedere possunt in valore
meritorio unum actum charitatis. Peccatum
etiam charitati oppositum, est gravius specificè
peccatis oppositis aliis virtutibus; & tamen pec-
cata aliis virtutibus opposita, sæpius repetita, vel
intensissimo conatu patrata, excedere possunt in
gravitate unum peccatum contra charitatem com-
missum: Ergo si valor satisfactionis Christi non
sit infinitus simpliciter, quamvis sit superioris or-
dinis ad offensas ab hominibus commissas, pore-
rit tamen offensarum multitudine adæquare, &
consequenter extingui.

D Secundò, Esto infinita ordinis inferioris ne-
queant physice adæquare rem ordinis superioris,
in illa tamen, nisi physice sit infinita, efficienter
contineri non possunt; alias ex continentia effe-
ctuum sine termino in divina omnipotentia, non
colligeretur ejus infinitas, sed solum quod esset in
ordine superiori ad res omnes creabiles constituta:
Ergo pariter, esto infinita ordinis inferioris in
genere moris, adæquare nequeant id quod existit
in ordine superiori, in illo tamen moraliter effe-
ctivè contineri non poterunt, nisi in illo ordine il-
lud infinitum sit; unde cum satisfactio condigna
pro culpis mortalibus syncategorematicè infini-
tis, contineat effectivè moraliter remissionem
peccatorum sine termino, non solum est ordinis
superioris, sed etiam in genere moris simpliciter
infinita.

E Denique suaderi potest conclusio ratione quam
insinuat D. Thomas hic art. 2. ad 2. quodlib. 2.
art. 2. in argum. *sed contra*, & in 3. dist. 20. quæst.
1. art. 2. in corpore. Tanto major est valor satis-
factionis, quanto major est dignitas personæ satis-
facientis: Sed dignitas personæ Christi satisfac-
ientis, est simpliciter infinita: Ergo & valor sa-
tisfactorius operationum ejus est infinitus simpli-
citer. Minor est certa de fide. Major verò sic
ostenditur. Satisfactio pro offensa seu injuria, de
qua hic est sermo, fit per exhibitionem honoris &
reverentiæ: Sed honor eo est major, quo dignior

H h h ij

est persona honorans; quâ de causâ honorari à Rege, magis æstimatur quàm honorari ab equite; & magis ab hoc, quàm à plebeio, quia honor est in honorante: Ergo tantò major est valor satisfactoris, quântò major est dignitas personæ satisfaciens.

54. Hinc rationi, quæ præcipua & fundamentalis est, respondent primò Scoti Discipuli, satisfactori- nem non crescere arithmetice, ad incrementum dignitatis personæ satisfaciens (hoc est æqualem dignitatem cum illa participando) sed geometricè tantùm, & secundùm proportionem; id est taliter quòd si persona satisfaciens superior sit, illius etiam satisfactorio, satisfactori- nem personæ inferioris excedat; subindeque ex hoc quòd persona Christi satisfaciens, sit infinita dignitatis, non sequi illius satisfactori- nem esse infiniti valoris, sed solum omnes personæ creatæ satisfactori- nes excedere.

55. Sed contra: Si satisfactorio non crescit arithmetice, sed tantùm geometricè, ad incrementum dignitatis personæ satisfaciens, poterit adeò crescere satisfactorio puræ creaturæ, ut in valore & dignitate Christi satisfactori- nem adæquet: Sed hoc dici nequit, ut fatentur Adversarij: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur, argumento ad hominem, desumpto ex principiis Adversariorum, qui docent quòd offensâ non crescit arithmetice, ad incrementum personæ offensæ, sed solum geometricè; ex quo inferunt, offensam contra Deum commissam, tantæ gravitatis non esse, ut pro illa à pura creatura condigna satisfactorio exhiberi non possit. Probatur, inquam, sequela argumento desumpto ex illo Adversariorum principio: Si enim distantia personæ divinæ offensæ, à persona creatæ satisfaciens, non obstat quominus satisfactorio adæquare possit offensam, quia persona cui irrogatur non dat illi infinitatē: etiam distantia personæ Christi satisfaciens à persona satisfaciens creatæ, impedire non poterit, quin satisfactorio creaturæ adæquare valeat Christi satisfactori- nem, quandoquidem persona infinita satisfaciens, juxta Adversarios, non dat satisfactorio suæ valore infinitum.

56. Respondent secundò Scotistæ, quòd sicut licet objectum infinitum, quântum est de se, possit communicare actui infinitam perfectionem; si tamen principium elicivum actus finitum sit, limitat influxum objecti, ne actui suam infinitatem communique: ita licet persona Christi satisfaciens, possit quântum est de se dare infinitatem actui satisfactorio, quia tamen operatur medio principio quo limitato, nempe naturâ humanâ, impeditur ab illa, ne actibus suis satisfactoriis infinitum valorem communique.

Sed contra primò: Plus ad satisfactori- dignitatem confert persona satisfaciens, quàm objectum; unde obsequium à Rege exhibitum, regium censetur, non autem obsequium Regi exhibitum ab alio; & operationes Christi, *Theandricæ* & *Dei-viriles* appellantur, cum tamen operationes quæ Deum ut objectum respiciunt, tali denominatione non gaudeant: Ergo ex objecto, ad personam satisfaciens efficac argumentum desumi nequit.

Secundò, Et si principium quo eliciat entitatem actuum, dignitatem tamen, seu valorem morale, à persona desumptum non causat: Ergo licet limitatio principij quo elicientis, limitet actus Christi Domini, quântum ad perfectionem physicam illorum, non tamen quântum ad dignita-

tem & valorem morale, qui ipsis competit ex dignitate personæ: Unde ex eo quòd persona Christi non influit in suas operationes immediate, sed medio principio quo finito & limitato, nimirum humanitate assumptâ, non rectè colligitur, quòd illis infinitum valorem communicare nequeat.

Ad majorem hujus assertionis intelligentiam, & plurium argumentorum solutionem, diligenter observandum est, quòd sicut in Rege aliquæ sunt actiones, quæ non sunt reflexivæ supra suppositum Regis à quo eliciuntur, & quæ proinde, cæteris paribus, non sunt majoris dignitatis in Rege, quàm in rustico, ut comedere, dormire, deambulare &c. Aliæ verò, quæ redundant in ipsam personam Regis, à qua proinde maximum trahunt valorem & dignitatem, ut genuflexio, petitio veniæ, & aliæ similes actiones, quibus ipsa persona Regis subjicitur, & humiliatur. Ita similiter in Christo duo erant genera actionum; aliæ enim erant, quæ supra suppositum Verbi Divini non reflectebantur, ut deambulatio, comestio &c. Aliæ verò, quæ in personam ipsius redundabant, & supra divinum suppositum reflectebantur; quales erant actus obedientiæ, humilitatis, religionis, gratitudinis, satisfactoriis, & aliæ similes; quibus ipsum divinum Christi suppositum, in natura assumpta sese Deo subiciebat, quæ operationes vocari solent à Theologis, cum Dionysio lib. 1. de divin. nomin. *Theandricæ*, seu *Dei-viriles*, vel cum Damasceno, *Deificæ*; sicut actiones quæ procedunt ex imperio & dictamine rationis, à Theologis, *humana* appellantur. Actiones ergo primi generis in Christo non erant infinitæ dignitatis, quia cum non essent reflexivæ supra suppositum Verbi Divini, ab eo non poterant trahere infinitum valorem; bene tamen operationes secundi generis, quia tales actiones reflexivæ supra divinum Christi suppositum, non constabant ex solis Christi operationibus præcisè sumptis, sed ex operationibus & persona Christi, ut moraliter informant tales actiones, & cum ipsis unam integram satisfactori- nem constituinte; ac proinde tantæ erant dignitatis & æstimabilitatis, quante erat ipsum suppositum Christi, quòd cum esset infinitæ dignitatis, & perfectionis, communicabat hujusmodi actionibus infinitum valorem. Ex quo facillè intelliges, quid sit infinitas, seu infinitus valor satisfactori- um Christi, non est enim aliud quàm relatio quædam transcendentalis, quam dicunt actiones Christi *Theandricæ* & satisfactoriæ, ad infinitam Christi personam, ut ad principium quòd per eas humiliat & Deo submissum.

§. II.

Præcipua objectiones solvuntur.

Obijcies primò: In merito Christi Domini non est vis meritoria in infinitum syncategorematicè: Ergo ex isto capite non rectè probatur infinitas ejus simpliciter, subindeque nec infinitas satisfactori- um Christi, cum eadem sit ratio de satisfactori- um Christi, ac de ejus merito. Utraque Consequentia patet, Antecedens probatur. Vis meritoria syncategorematicè infinita ea est, quæ quocunque præmio dato non exauritur, sed ulterius præmiabilis manet: At vis meritoria Christi, talis non est: Ergo non est infinita syncategorematicè. Minor probatur: si Pater carnem assumeret intuitu alicujus operis Christi, vis meritoria talis operis exhausta maneret; tunc

enim meritum exhauritur, quando ei correspondet premium æqualis valoris: incarnatio autem Patris, æqualis æstimationis est cum quocumque opere Christi, & consequenter adæquat valorem meritum illius: Ergo valor meritorius operationum Christi, talis conditionis non est, ut quovis premio dato, inexhaustus subsistat, & ultiori premio dignus sit.

59. Respondeo primò: De ratione meriti infiniti non esse quod per infinitum premium exhauriri non possit, sed solum quod nullo finito premio exhauriatur: cum autem Incarnatio Patris premium sit infinitum, non obstat infinitati meritum Christi, quod per tale premium adæquatur, & veluti exhauriatur.

Respondeo secundò, in tali casu non fore exhauriendam merita Christi extensivè, sed intensivè solum, quia licet haberent premium sibi adæquatum secundo modo, non tamen primo modo. Nec obstat premium illud fore infinitum simpliciter, nam hoc solum probat non posse opus Christi illo remuneratum, extendi ad aliud non contentum quoad æquivalentiam in ipso; non verò quod non extenderetur ad alia, in illo eminenter contenta, qualia sunt omnia premia creata, quæ in Incarnatione æquivalenter continentur.

60. Objicies secundò: Dignitas satisfactionis, aut valor meritorius, non crescit arithmetice ad incrementum dignitatis personæ satisfaciens aut merentis: Ergo ex infinita dignitate personæ, non redditur satisfactio simpliciter infinita. Consequentia patet, Antecedens probatur. Si valor meritorius cresceret arithmetice, ad incrementum dignitatis personæ, sequeretur quod quò justus intensiori gratiâ gauderet, eò magis mereretur, cæteris paribus: Consequens est falsum, alias si darentur duo homines iusti, quorum unus haberet gratiam ut octo, & alter ut quatuor, & uterque actum charitatis intensum ut quatuor eliceret, actus primi esset meritorius ut octo, secundi verò solum ut quatuor, quod videtur falsum, & contra illud Scripturæ, *Reddet unicuique juxta opera sua.*

61. Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, nego sequelam: cum enim gratia sit habitus, subditur nostræ voluntati quoad usum, & solum dignificat, juxta influxum quem præstat: unde sicut nullatenus dignificat, si nullatenus influat, ut contingit quando homo iustus non utitur gratiæ influxu, sed in actum merè naturalem prorumpit; ita cum influat, non dignificat nisi juxta quantitatem influxus; ac proinde, si quamvis gratia sit intensio ut octo, non influat nisi ut quatuor, solum præstat dignitatem ut quatuor, aliâ intentione materialiter solum & concomitanter se habente: persona autem Verbi non subditur usui libero voluntatis, cum substantialis sit, & non possit voluntas sine personæ concursu operari, ideoque dignificat secundum totum quod potest, & per consequens infinitè.

62. Objicies tertio: Christus non satisfecit Deo pro peccatis hominum, in quantum Deus, sed in quantum homo; quia satisfaciens, quæ tale, est inferior illo cui fit satisfactio: Sed Christus, in quantum homo, non potuit suis operationibus satisfactoriis communicare valorem infinitum: Ergo satisfactio Christi non potuit esse valoris infiniti simpliciter.

63. Respondeo quod si ly *in quantum* reduplicet supra principium quo & formale satisfactionis, Christus satisfecit in quantum homo: si verò re-

Tom. IV.

A duplicet supra principium quod, dico ipsum satisfecisse ut Deum, subindeque potuisse communicare valorem infinitum simpliciter suis operibus satisfactoriis, cum valor satisfactionis præcipue à principio quod desumatur.

Dices primò: Conflatum ex duobus, quorum 64. unum est finitum, etsi alterum infinitum sit, non est infinitum simpliciter, sed solum secundum quid, ut constat in corpore, cujus longitudo esset infinita, profunditas verò sive latitudo finita; illud enim non esset infinitum simpliciter in genere quantitatis, quia coalesceret ex aliqua parte finita: At satisfactio Christi constat ex valore sumpto à gratia habituali, ex objecto, & aliis circumstantiis, qui limitatus est & finitus: Ergo licet valor à persona Verbi sumptus, infinitus sit, non est infinitus simpliciter.

Respondeo distinguendo Majorem: Si pars infinita eminenter contineat partes finitas, nego Majorem. Si non contineat illas eminenter, transeat Major; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam, quia valor personalis eminenter continet alios valores, qui in satisfactione Christi sumuntur ex aliis capitibus. Unde sicut hoc complexum, *Deus homo*, est infinitum simpliciter, etsi humanitas finita sit, quia Deus ex quo hoc conflatum componitur, eminenter continet illam. Ita satisfactio Christi est simpliciter infinita in ratione valoris satisfactorij, quia valor personalis eminenter continet valorem ex aliis principiis sumptum. Et ratio est manifesta, quia si una ex partibus est simpliciter infinita, non potest ex consortio partis finitæ, suam infinitatem amittere.

Dices secundò: Persona Verbi non tribuebat 66. valorem Christi operibus, nisi ut unita humanitati: Sed ut unita humanitati, non poterat illis tribuere valorem nisi finitum, quia non infinitè, sed finito modo, erat ipsi humanitati unita; unio enim cum sit creata, necessariò est finita: Ergo etsi persona Verbi infinita sit, non tamen propterea tribuebat Christi operibus valorem infinitum simpliciter. Potestque hoc explicari exemplo visionis beatificæ: licet enim essentia divina in ratione speciei intelligibilis, sit infinita; subindeque intellectui divino, cui infinito modo, & per identitatem est unita, sit ratio cognoscendi omnia, & comprehendendi divinam omnipotentiam; quia tamen finito modo, & juxta mensuram luminis gloriæ, intellectui beato conjungitur, illum non determinat, nec reddit potentem ad eliciendam visionem infinitam, & comprehendendam divinam omnipotentiam.

Respondeo quod licet persona divina non cau- 67. fer valorem in Christi operibus, nisi ut unita naturæ humanæ, & talis unio sit finita, non tamen propterea sequitur quod ipse valor finitus sit: Tū quia talis unio, solum se habet ut conditio sine qua divinum suppositum non tribueret valorem Christi operibus: conditio verò impedire non valet infinitatem formæ moralis. Tum etiam, quia unio humanitatis ad Verbum, esto finita sit, non impedit quin humanitas infinitè sanctificetur, & dignificetur ab illo. Addo quod, unio ipsa dignificatur à supposito Verbi Divini: unde licet sit finita in genere entis & physice, moraliter tamen est infinita. Ad illud verò quod subditur de essentia divina in ratione speciei intelligibilis, respondetur negando paritatem: quia lumen gloriæ, juxta cujus mensuram unitur intellectui creato divina essentia, non est sola conditio ad videndum,

H h h iij

sed ratio agendi, unde exemplum illud non est ad rem.

68. Dices tertio: Eodem modo se habet suppositum in ordine ad operationem quam elicit, sicut obiectum respectu actionis quam terminat: Sed ex eo quod aliqua actio versetur circa obiectum infinitum, non est infiniti valoris & dignitatis, ut patet in visione beata, & in actu charitatis: Ergo pariter ex eo quod aliqua operatio procedat à persona infinita, non continet dignitatem & valorem infinitum simpliciter. Minor est certa, Major vero probatur ex paritate rationis: nam sicut obiectum censetur extrinsecum actioni quam terminat, ita suppositum operationi quam elicit.

69. Respondeo negando Majorem, nam qualibet operatio magis unitur supposito à quo elicitur, quam obiecto quod attingit; hoc enim omnino extrinsecum est, neque ullo modo intimè coniungitur cum ipsa operatione: At verò persona intimam quandam habet cum operatione satisfactoria unionem, quia suppositum exhibens aliquam actionem in compensationem offensæ, non se habet solum per modum causæ efficientis, respectu talis operationis moraliter consideratæ, sed etiam habet rationem causæ formalis, moraliter informantis talem operationem, & cum ea tanquam cum comparte componentis unam integram satisfactionem, compositionem morali; sicut ex rebus & verbis in sacramentis, tanquam ex materia & forma, unionem quadam morali, fit totum quoddam morale. Unde quamvis suppositum se habeat merè extrinsecè respectu operationis in esse physico consideratæ, nec intimam habeat cum ea unionem & colligationem; secùs tamen respectu operationis consideratæ moraliter, & in ratione satisfactoriæ. Per quod patet ad probationem Majoris.

70. Ex hoc etiam intelliges, operationes Christi non habuisse valorem infinitum simpliciter, ex eo quod per illas Christus ipse offerebatur, sed ratione traditæ, quia nempe persona Verbi erat illarum causa efficiens, & subiectum recipiens. Patet hoc corollarium: Primò quia si Christus non seipsum offerret in redemptionem pro peccatis hominum, sed aliquid purè creatum, operationes ejus essent infiniti valoris: Ergo infinitas valoris in ejus operationibus, non sumitur ex re oblata, sed ex persona offerente. Secundò, si ex re infinita oblata, infinitas valoris operibus Christi competere, sequeretur actus quibus B. Virgo Christum obtulit in templo, fuisse infiniti valoris, quod non est dicendum; aliàs fuissent satisfactio sufficiens pro peccatis generis humani. Tertiò, Christus ut res oblata est oblationis obiectum: At obiectum, quamvis sit infinitum, non dat actui quem specificat infinitam dignitatem, ut constat ex dictis: Ergo Christus ut materia oblata non confert suis operibus dignitatem infinitam, quamvis ex hoc capite major eis dignitas conveniat, quam si res oblata esset aliquid purè creatum.

§. III.

Solvuntur argumenta ab inconvenientibus.

71. Arguunt ultimò Scoti Discipuli ex pluribus absurdis & inconvenientibus quæ videntur sequi ex nostra sententia. Si enim satisfactio Christi sit simpliciter infinita, sequitur primò quod Christus Dominus per unicam actionem satisfecit sufficienter pro peccatis totius generis humani, & quod per primum actum in Incarnationis

sua momento exhibitum nos redemit, quod est contra Sacram Scripturam, quæ redemptionem hominum passioni & morti Christi attribuit, unde ceteræ actiones Christi videntur superflue.

Secundò sequitur, non esse majorem valorem in una actione Christi, quam in altera, imò nec in omnibus simul, quam in qualibet seorsim: hoc autem videtur absurdum, actus enim charitatis v. g. à Christo elicitus, majorem continebat valorem, quam actus temperantiæ, vel humilitatis. Sequela probatur: nam inter illa quæ secundum aliquam rationem infinita sunt, non potest dari majus aut minus, v. g. si daretur duplex linea secundum longitudinem infinita, una non posset esse longior altera, ut docent Philosophi in 3. Phisicorum.

Tertiò sequitur, non dari aliam satisfactionem quam Christi, atque adeò nos non debere satisfacere pro peccatis nostris, quod est hæresis Lutheri & Calvini, damnata in Tridentino sess. 14. can. 4. Sequela probatur: Infinitum in aliquo genere non potest esse nisi unum, ut dicitur in 3. phisic. cum includat omnem perfectionem illius generis: Ergo si satisfactio Christi sit infinita, non poterit dari altera.

Quartò, si satisfactio Christi fuisset valoris simpliciter infiniti, plus exactum fuisset à Christo, quam esset debitum per peccatum, quod videtur repugnare divinæ justitiæ. Sequela probatur: In probabili sententia, peccatum in ratione offensæ continet malitiam extrinsecè tantum & secundum quid infinitam: Ergo si Deus exegit à Christo satisfactioem simpliciter infinitam, plus ab illo exactum fuit, quam esset debitum per peccatum.

Denique sequitur operationes satisfactorias & meritorias Christi, necessariò à Deo acceptari in ordine ad offensæ remissionem, & præmium quod promerentur: Consequens est falsum, quia si omne pactum secludamus, potuisset Deus illas irremuneratas relinquere: Ergo &c. Probatur sequela, si operationes Christi essent infiniti valoris, essent à Deo infinite acceptabiles: Sed opus infinite acceptabile, necessariò acceptatur, sicut obiectum infinite amabile, necessariò amatur à Deo: Ergo si Christi operationes, sunt valoris infiniti simpliciter, necessariò acceptantur à Deo ad præmium quod promerentur.

Respondetur negando ex nostra assertione sequi aliquod ex his inconvenientibus. Unde ad primum distinguo Majorem: si satisfactio Christi sit infinita, sequitur quod Christus sufficienter per unicam actum satisfecit: quoad quantitatem pretij, concedo: quoad quantitatem pretij, & simul quoad deputationem, nego.

Explicatur hæc distinctio: Duo requiruntur ad emendum aliquid, primum est quod pretium exhibitum sit æquale valori rei quæ emitur; aliàs non esset pura emptio, sed alius contractus, partim ex emptione, partim ex donatione constitutus. Secundum est deputatio illius pretij ad compensationem pro re empta: si enim quis æquale, vel etiam majus pretium daret venditori, nec designaret illud ad solutionem rei emptæ, sed ad aliquid aliud, tunc tale pretium, quantumcumque æquale & excedens, non satisfaceret pro re empta. Idem cum proportionem dicimus in proposito de Christi satisfactioe: licet enim, quantum est ex parte valoris, unica actio Christi esset sufficientissima ad redimendum genus humanum, & ad satisfaciendum pro omnibus peccatis; tamen ut

Christus Dominus Partis gloriam promoveret, & amorem suum erga homines amplius manifestaret, noluit deputare quamlibet actionem suam seorsim ad completam satisfactionem; sed omnes suas operationes & passiones, usque ad mortem inclusive, per modum unius integri & completi pretij, ad redemptionem nostram voluit ordinare; ideoque in morte tantum & passione Christi, fuit completa redemptio generis humani, & perfecta ac rigorosa satisfactio pro peccatis nostris exhibita.

76. Ad secundum dicendum est, in actionibus Christi Domini duplicem esse bonitatem & valorem, non quidem realiter, sed formaliter distinctum: alterum ex objecto & circumstantiis, qui idcirco vocatur *objectivus*: alterum ex dignitate personae, qui propterea dicitur *personalis*. Primus valor non erat infinitus, nec consequenter aequalis in omnibus actionibus Christi, sed major, vel minor, juxta majorem vel minorem excellentiam objecti talium actuum: unde in actu charitatis Christi erat major valor objectivus, quam in actu temperantiae. Secundus vero, cum esset simpliciter infinitus, erat aequalis, imò & unicus in omnibus actionibus & passionibus Christi, & de hoc valore verum est quod dicitur in argumento, nimirum quod non fuit major, saltem intensivè, in omnibus simul actionibus Christi, quam in unica. Sicut enim docent Theologi i. p. quaest. 3. quod tota Trinitas non est quid majus solo Patre, nisi solum extensivè; ita etiam & tota collectio actuum Christi Domini, non est quid majus & dignius uno actu secundum valorem personalem, nisi extensivè; imò & adhuc extensivè secundum quid, & improprie: sicut Deus & creatura simul, secundum quid & improprie tantum, sunt aliquid perfectius extensivè, quam solus Deus; non quòd aliquid perfectionis sit in uno quod non sit in alio, sed quia eadem omnino perfectio est magis extensa & multiplicata in uno quam in alio, ut in Tractatu de attributis declaravimus.

77. Ad tertium negatur sequela, ad cuius probationem dicendum est, quod licet infinitum physicè & in genere entis non possit esse nisi unum, infinitum tamen solum in aliquo genere, multiplicari potest, ut docet S. Doctor infra quaest. 10. art. 3. ad 3. his verbis: *Ad tertium dicendum quod id quod est infinitum omnibus modis non potest esse nisi unum, unde & Philosophus dicit in 1. de coelo. quod quia corpus est ad omnem partem dimensionatum, impossibile est esse plura corpora infinita. Si tamen aliquid esset infinitum uno modo tantum, nihil prohiberet esse plura talia infinita: sicut si intelligeremus plures lineas infinitas secundum longitudinem protrahatas in aliqua superficie finita secundum latitudinem.* Cum ergo satisfactio Christi sit infinita solum in aliquo genere, nimirum in genere moris, & in ratione satisfactionis, non verò physicè & in genere entis, non repugnat posse dari aliam satisfactionem ipsi aequalem, qualis esset satisfactio alterius personae divinae subsistentis in aliena natura: vel inaequalem, qualis est satisfactio Angeli, vel puri hominis.

78. Ad quartum respondeo primò, negando sequentiam Majoris; cum enim peccatum mortale contineat malitiam simpliciter & intrinsecè infinitam, ut in Tractatu de peccatis ostensum est, ex infinitate peccati, non rectè colligitur, plus exactum fuisse à Christo, quam esset debitum per peccatū, cum malitia intrinsecè & simpliciter infinita, exigit satisfactionem eodem modo infinitam.

A Respondeo secundò, nullum esse inconveniens concedere, quod per accidens fuerit plus exactum à Christo, quam esset debitum pro hominum peccatis, quia non poterat ab ipso exhiberi Deo aliqua satisfactio, quae non excederet malitiam peccati; nec à puro homine aliqua, quae ipsam adaequaret. Non est autem injustum petere per accidens ab aliquo aliquid excedens debitum, quando est illi impossibile aliquid reddere quod sit solum aequale, & quod illud non excedat. Sicut si quis à paupere extremè indigenti abstulisset nummum argenteum, & postea non haberet nisi nummum aureum quem restitueret, teneretur ei dare nummum aureum, quamvis per accidens excederet nummum argenteum quem abstulerat; quia in tali casu non posset ei exhibere satisfactionem purè aequalem, sed solum superabundantem & excedentem.

B Ad ultimum inconveniens constabit solutio ex dicendis articulo sequenti §. 6. ubi resolvemus, an satisfactio rigorosa inducat in eo cui exhibetur obligationem strictam iustitiae ad eam acceptandam.

ARTICULVS IV.

An satisfactio Christi fuerit de rigore iustitiae?

C Aliud est aliquam satisfactionem esse ex sua natura aequalem & condignam, aliud illam procedere secundum leges strictae & rigorosae iustitiae. Ad primum enim sufficit ut compensatio fiat ad aequalitatem, & tantum à debitore solvatur, quantum debetur creditori; ad secundum verò, praeter aequalitatem, quae in omni condigna satisfactione reperiri debet, aliae exiguntur condiciones, quas statim exponemus. Unde sunt aliqui Recentiores, qui licet admittant Christi satisfactionem fuisse condignam & aequalem, imò & superabundantem ac excedentem, negant tamen fuisse de rigore iustitiae, quia aliquam ex conditionibus illis, ipsi deesse existimant. Ita Vazquez hic disp. 7. & 8. Lorca disp. 8. Lessius de perfectionibus divinis cap. 2. num. 12. Delugo disp. 3. & 4. & alij ex Recentioribus. Thomistae verò, quibus adherent Valentia in praesenti, puncto 5. Suarez disp. 4. sect. 5. Martinonius disp. 2. sect. 9. & plures alij, asserunt Christi satisfactionem non solum fuisse condignam & aequalem, sed etiam de toto rigore iustitiae, seu omnes condiciones ad strictam & rigorosam iustitiam requisitas, in illa repertas esse; quod ut manifestum fiat, & nostra stabilietur sententia, condiciones illae breviter hic recensendae & explicandae sunt.

§. I.

E Recensentur & explicantur condiciones ad rigorosam satisfactionem requisite, & conclusio affirmativa statuitur.

O mnes ferè Theologi conveniunt, praeter aequalitatem, quae in omni condigna satisfactione reperiri debet, quatuor adhuc requiri condiciones, ad hoc ut aliqua satisfactio sit de toto rigore iustitiae. Prima est ut sit ad alterum; Nam rigorosa satisfactio essentialiter ordinatur ad faciendam perfectam aequalitatem: Sed perfecta aequalitas non potest esse ejusdem ad seipsum: Ergo ad rigorosam satisfactionem necessariò requiritur quod sit ad alterum. Major patet, satisfactio enim rigorosa est actus iustitiae: iustitia verò res-

picit perfectam æqualitatem. Minor etiam non est minus evidens, quia æqualitas est relatio realis, necessario requirens extrema realiter distincta.

81. Secunda est, quod non fundetur in gratia creditoris, tunc enim non ex iustitia, sed ex gratia esset ipsa satisfactio: quo sensu autem hoc intelligendum sit, infra §. 3. declarabitur.

82. Tertia conditio rigorosæ satisfactionis est, quod fiat ex bonis debitoris: cum enim per omnem satisfactionem rigorosam, debeat fieri perfecta æqualitas, oportet quod ille cui fit satisfactio, acquirat dominium alicujus rei quod antea non habebat, saltem eo modo quo in satisfactionem exhibetur, alias eadem maneret inæqualitas quæ ante satisfactionem erat. Dixi, eodem modo, quia contingere potest quod creditor habeat dominium directum & supremum rei quæ ipsi in satisfactionem a debitore offertur, & quod per illam satisfactionem acquirat in eam dominium utile: v. g. si vassallus debeat centum nummos domino, potest illi satisfacere de toto rigore iustitiæ, ipsi dando in compensationem illius summæ agrum aut vineam quam possidet, & cujus dominium tantum utile habet; quia in tali casu creditor acquirit in illum agrum, aliquod dominium speciale, scilicet utile, quod antea non habebat.

83. Quarta conditio est, ut satisfactio non fiat ex alijs per se debitis, id est bonis, quæ nullo alio titulo debeantur creditori; hoc enim ad faciendam perfectam inter debitorem & creditorem æqualitatem, omnino necessarium est: si enim aliquis debeat alteri centum nummos, titulo venditionis, puta quia emit ab ipso agrum; & præterea illi debeat centum nummos, titulo mutui, quia hanc summam pecuniariam ab illo mutuo accepit; non faceret perfectam æqualitatem cum creditore, nec per consequens illi satisfaceret de rigore iustitiæ, si tantum centum nummos illi exhiberet; posset enim creditor illos acceptare pro uno solo titulo, & sic debitor semper maneret obligatus alio titulo, ad similem summam illi persolvendam.

84. Adverte autem diligenter, me ex industria dixisse satisfactionem rigorosam non debere fieri ex alijs per se debitis; quia dupliciter potest aliquis titulus alteri supervenire: primo per se & seorsim, novam afferendo secum obligationem; secundo per accidens & conjunctim, & in confirmationem prioris obligationis. Exemplum primi est, si quis vovisset dare centum nummos aureos Ecclesiæ, & postea ex decimis deberet alios centum; quia titulus quo debet decimas, se habet per se, & est seorsim obligatorius, non satisfaceret dando tantum centum. Exemplum verò secundi assignari potest in eo qui voveret se soluturum decimas: tunc enim votum per accidens conjungeretur obligationi solvendarum decimarum, nec novam induceret obligationem, sed priorem tantum confirmaret & roboraret. Quando ergo dicimus quod satisfactio rigorosa debet fieri ex non debitis, hoc intelligendum est per se & seorsim, non autem per accidens & conjunctim. Si quis enim juraret se alteri daturum centum nummos in satisfactionem pecuniariam ad quam damnatus est, tunc iste tribus titulis teneretur solvere hanc summam pecuniæ; scilicet titulo religionis, iustitiæ, & obedientiæ, nec tamen propterea obligaretur ad solvendum trecentos nummos, sed sufficeret quod solveret centum; quia tituli religionis

A & obedientiæ, in tali casu, non essent seorsim & per se obligatorii, sed solum confirmativi præcedentis obligationis. His præmissis.

Dico, satisfactionem Christi fuisse de toto rigore iustitiæ, seu habuisse omnes conditiones ad satisfactionem rigorosam requisitas. Hæc conclusio, nec melius, nec aliter probari potest, quam examinando seorsim & in particulari singulas conditiones, & solvendo argumenta quæ adducuntur ad ostendendum aliquam ex illis satisfactioni Christi non competere.

§. II.

Solvitur primum argumentum, & ostenditur Christi satisfactionem fuisse ad alterum.

C Contra nostram conclusionem arguitur primo: Ad satisfactionem de rigore iustitiæ, requiritur quod sit ad alterum: Sed Christi satisfactio non fuit ad alterum: Ergo non fuit de rigore iustitiæ. Major patet ex supra dictis, Minor probatur. Sive enim Christus Deo satisfaceret, sive personis divinis, non erat extremum ab illis distinctum. In primis enim a Deo non distinguitur, cum ipse sit Deus; deinde etiam est una ex personis divinis cui satisfactio fieri debet: Ergo satisfactio Christi non fuit ad alterum.

C Huic argumento respondebant olim quidam antiqui Theologi, Christum non Deo satisfacisse, sed Patri, a quo personaliter distinguitur; & sic facile sustinebant, satisfactionem Christi fuisse ad alterum.

Verum hæc solutio sustineri nequit, & communiter rejicitur. Primo quia illi debet fieri satisfactio contra quem est offensa: Sed offensa est contra Deum subsistentem in tribus personis, cujus violatur jus, & qui est unus ultimus finis, a quo peccatum avertit, unusque legislator, cujus præceptum contemnitur: Ergo Christus non satisfacit solum Patri, sed primo satisfacit Deo ut subsistenti in tribus personis, secundario verò ipsis personis Sanctissimæ Trinitatis.

D Secundo, Illi fit satisfactio, qui offensam remittit, & largitur gratiam: At offensam remittere, & gratiam largiri, non competit per se primo Patri, sed Deo, & ex consequenti omnibus personis divinis: Ergo &c.

E Tertiò, ex hac responsione sequitur Verbum omnino gratis, Patrem autem ex iustitia remittere offensam hominibus: Sed hoc absurdum est, & omnino impossibile, cum actus remittendi offensam sit actus voluntatis divinæ, non notionalis, sed absolutæ, quæ est communis omnibus divinis personis: Ergo &c. Sequela patet, nam solus ille ex iustitia remittit offensam, cui exhibetur satisfactio: Ergo si satisfactio Christi, quæ sola potuit esse condigna, non fuit facta Verbo, sed Patri, solus Pater remittit offensam ex iustitia, Verbum autem omnino gratis.

Denique ex hac solutione sequitur, satisfactionem Christi condignam & perfectam non fuisse, cujus oppositum art. 2. ostendimus. Sequela probatur: Satisfactio per quam non fit satis omni creditori, condigna & perfecta non est: At juxta hanc solutionem, Christus suâ satisfactione non satisfacit sibi, qui creditor est, utpote per hominum peccata offensus: Ergo satisfactio illius condigna & perfecta non fuit.

Respondent secundo alij, de ratione iustitiæ inter homines esse quod inter extrema realiter distincta

stincta versetur, non autem de ratione justitiæ Christo convenientis in ordine ad Deum; quia cum hæc altioris ordinis sit, non petit istas conditiones quas justitia inter homines postulat.

89. Sed hæc etiam solutio displicet: Tum quia si conditionem istam quam Aristoteles 5. Ethic. cap. 1. 2. & 6. & D. Thomas 2. 2. qu. 57. art. 1. & 58. art. 1. & 2. pro rigoroſa justitia assignarunt, negetur competere justitiæ Christi ad Deum, quia altioris ordinis est; eadem ratione omnes alias conditiones ad rigoroſam justitiam requisitas, ei negare licebit. Tum etiam, quia ratio ob quam justitia realem distinctionem exposcit, est quia petit versari inter extrema distinctorum jurium, & distinctio jurium postulat distinctionem personarum, vel saltem distinctionem naturarum subsistentium in eadem persona, ut infra declarabimus: At hæc ratio militat in omni justitia: Ergo & justitiæ Christi ad Deum competere debet.

90. Respondent tertiò alij cum Vega lib. 7. in Trident. cap. 9. & Vazque hic disp. 8. cap. 7. satisfactionem Christi fuisse ad alterum, quia humanitas ipsa satisfecit, non solum ut quo, sed etiã ut quod; ita ut supposito Verbi Divini, solum remotè, & per communicationem idiomatum, satisfactio tribuatur: inter hominem autem & Deum cui fit satisfactio, realis distinctio invenitur.

91. Sed nec etiam ista solutio placet. Primò quia in Scriptura satisfactio tribuitur Christo, ut patet ex illo ad Galatas 3. *Christus nos redemit de male dicto legis*, & ex isto 1. ad Timoth. 2. *Vnus est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus*. Sed ut vera sit hæc propositio, *Christus satisfecit pro nobis*, convenire debet ut quod satisfactio Verbo, ut subsistenti in humanitate: Ergo &c. Minor probatur: Nomen concretum, non pro natura, sed pro subsistente in illa, supponit, ut docet D. Thomas infra qu. 16. art. 1. 2. 8. 9. & 10. At Christus est nomen concretum: Ergo non pro humanitate, sed pro Verbo ut in illa subsistente supponit.

92. Secundò, De illo verificatur cum proprietate pro nobis satisfecisse, de quo est verum cum proprietate dicere mortuum & sepultum esse: At solum de supposito Verbi, ut in humanitate subsistente, non verò de humanitate ipsa, cum proprietate dicitur esse mortuum & sepultum: Ergo non de humanitate, sed de supposito Verbi, ut in illa subsistente, cum proprietate affirmatur pro nobis satisfecisse. Major patet, Minor probatur. Mori convenit illi soli cui convenit nasci: At hoc solum de hypostasi cum proprietate dicitur, ut docet D. Thomas infra quæst. 15. art. 1. Ergo solum de supposito Verbi, ut subsistente in humanitate, cum proprietate affirmatur mortuum & sepultum esse.

93. Tertiò, Si suppositum Verbi Divini, solum remotè & per communicationem idiomatum satisfecit pro nobis, sequitur quod non habuerit aliam vel majorem efficientiam, comparatione ejusdem satisfactionis, quam humanitas Christi in concreto habeat respectu creationis universi: Sed hoc falsum & absurdum est, nam Divinum Verbi suppositum, verè influebat in actus satisfactorios, licet mediante naturâ humanâ; at verò humanitas Christi nullum influxum habuit in creatione mundi: Ergo &c. Sequela probatur: Per communicationem idiomatum vera est hæc propositio, *Hic homo* (demonstrato Christo) *creavit universum*: Ergo si eodem modo per solam communicationem idiomatum verificatur remotè de supposito Verbi incarnati, quod satisfecerit

Tom. IV.

A de condigno pro peccatis nostris, sequitur quod suppositum Verbi incarnati non habuerit aliam vel majorem efficientiam comparatione redemptionis nostræ, quam habuerit humanitas Christi, respectu creationis mundi.

Quartò, Actiones sunt suppositorum, seu subsistentium: At satisfactio est actio: Ergo non humanitati, sed Verbo in illa subsistenti, convenit ut quod. Minor patet, Major verò in qua est difficultas ostenditur ex D. Thoma in 1. dist. 5. quæst. 1. art. 1. ubi ait: *Actiones sunt suppositorum, & essentia non agit, sed est principium actus in supposito, non enim humanitas generat, sed Sortes virtute sua natura*. Idem docet Joannes Theologus in Concilio Florentino sess. 18. indeque probat, assentiente Concilio, divinitatem non generare, quia actiones sunt suppositorum: divinitas autem non est suppositum: Ergo ex mente D. Thomæ, & Joannis Theologi, naturæ non convenit agere ut quod, sed supposito.

Confirmatur: Non aliter concurret natura creata ad proprias operationes, quam natura increata ad operationes increatas: Sed natura divina increata non concurret ad suas operationes ut quod, sed ut quo, aliàs hæc esset vera, *Deitas generat deitatem*, quod est hæreticum: Ergo natura creata, ad proprias operationes non ut quod, sed solum ut quo concurret.

C Confirmatur ampliùs: Cum operari sequatur ad esse, ei propriè & simpliciter convenit operari ut quod, cui propriè convenit esse ut quod: At naturæ non convenit esse ut quod, sed tantum ut quo, benè autem supposito; natura enim non intelligitur completa ad existendum, nisi terminetur per subsistentiam; sicut nec accidens ad existendum completum intelligitur, nisi mediâ inhærentiâ ad subjectum: Ergo natura non est principium quod operationis, sed tantum suppositum.

Relictis igitur his solutionibus, ad argumentum respondeo, distinguendo Majorem: Ad satisfactionem de rigore justitiæ, requiritur quod sit ad alium, differentiâ reali suppositi, nego Majorem. Differentiâ reali naturæ, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam licet inter Christum, ut satisfaciendum, & Deum cui fit satisfactio, non intercedat diversitas realis suppositorum, intervenit tamen diversitas realis naturarum. Hanc verò sufficere ad rationem strictæ justitiæ, sic ostenditur. Ea distinctio sufficit ad rationem justitiæ, quæ sufficit ad distinctionem jurium: Sed distinctio jurium optimè salvatur, posita solum distinctione naturarum, cum eo ipso quod est diversitas naturarum, sit libertas distincta, ratione diversarum voluntatum: Ergo &c.

E Confirmatur primò: Obedientia & religio non minùs postulant esse ad alterum, quam justitia; & tamen Christus ut homo propriè obedivit & exhibuit cultum religionis Deo, & consequenter suæ personæ ut existenti in natura divina: Ergo etiam distinctio realis naturarum sufficit ad propriam rationem justitiæ, etsi non sit distinctio realis suppositorum.

Confirmatur secundò: Non requiritur major distinctio inter extrema justitiæ, quam inter servum & dominum: Sed distinctio realis naturarum in eodem supposito, sufficit ad rationem servitutis; nam Christus secundum naturam humanam est Dei servus, servitute naturali, ut docet D. Thomas infra quæst. 20. art. 1. ad 2. Ergo etiam illa sufficit ad strictam rationem justitiæ.

100.

Potestque hoc magis declarari in casu quo una persona divina assumeret duas humanitates, tunc enim quis dubitat posse esse actum iustitiæ commutativæ inter eandem personam ut esset in una natura, & seipsam ut esset in alia; siquidem in qualibet ex illis naturis haberet peculiarem voluntatem, libertatem, dominium, & jus distinctum, in quibus fundatur iustitia. Quidni ergo pariter Christus in humana & divina natura subsistens, ut existens in una natura, poterit exercere actum iustitiæ erga seipsum, ut existentem in altera? Licet enim sit tantum unum suppositum entitativè & formaliter, gerit tamen vices diversorum suppositorum; cum enim propter infinitatem suam possit substantialiter in pluribus naturis subsistere, potest etiam quæ plura supposita facerent præstare. Nec mirum quod Aristoteles hoc genus iustitiæ non agnovit, sed ad veram & strictam iustitiam, realem distinctionem suppositorum postulaverit; ipse enim non cognovit duas naturas, habentes duas voluntates liberas, & propria dominia suorum actuum, posse in uno supposito convenire.

101.

Dices, D. Thomas 2. 2. quæst. 58. art. 2. dicit quod iustitia propriè dicta, requirit diversitatem suppositorum, & ideo non est nisi unus hominis ad alium; sed secundum similitudinem accipiuntur in uno & eodè homine diversa principia actionis, quasi diversa agentia, sicut ratio irascibilis, & concupiscibilis; & ideo metaphoricè in uno & eodè homine dicitur esse iustitia. Quibus verbis apertè docet, ad veram & strictam iustitiam, distinctionem suppositorum requiri, & non sufficere distinctionem naturarum.

102.

Sed facile respondetur, D. Thomam loqui de iustitia quæ inter puras creaturas reperitur, in quibus non stat distinctio naturarum, absque distinctione reali suppositorum; non verò de iustitia secundum communem conceptum, & prout inter Deum hominem, & Deum ex alia parte reperiri potest. Unde infra quæst. 20. art. 1. ad 2. docet quod licet servitus & dominium super actionem & passionem fundentur, & agere, non naturæ, sed supposito attribuitur; quia tamen actio naturæ attribuitur, sicut ei secundum quam persona vel hypostasis agit, ideo potest propriè dici quod qualibet hypostasis vel persona sit domina vel serva secundum hanc vel illam naturam. Ergo licet æqualitas quam petit iustitia, super actionem fundetur, & sit diversorum agere potentium, non tamen requirit necessariò distinctionem realem suppositorum, sed tantum naturarum, nisi solum inter puras creaturas, in quibus non stat naturarum diversitas, absque diversitate suppositorum.

§. III.

Explicatur secunda conditio, & satisfactio Christi accommodatur.

103.

Secundò contra nostram conclusionem arguitur. Ad satisfactionem de rigore iustitiæ requiritur quod non fundetur in gratia creditoris, nam quantum gratiæ miscetur, tantum videtur minui de perfectione iustitiæ: At satisfactio Christi fundatur in gratia Dei creditoris, scilicet in gratia unionis, facta humanitati; hæc enim unio erat necessariò prærequisita ad hoc ut persona Verbi Divini influeret valorem infinitum in suas actiones satisfactorias & meritorias, ut supra diximus: Ergo satisfactio Christi non est de rigore iustitiæ.

A Respondent aliqui, rigorem iustitiæ in satisfactione excludere quidem gratiam factam ex intentione & fine satisfaciendi, non tamen gratiam ex tali intentione non factam. Sed hæc responsio difficultatem non solvit, sed augeat, ac roborat: nam humanitati Christi fuit facta gratia unionis ex intentione & fine satisfaciendi; ad hoc enim fuit unita humanitas Verbo, ut Deo fieret condigna satisfactio pro peccato Adami: Ergo si gratia facta ex intentione & fine satisfactionis, impedit rigorem iustitiæ, satisfactio Christi rigore non fuit.

Aliorum solutio est, rigori satisfactionis solum obesse quod fundetur in gratia concomitante satisfactionem, non autem quod fundetur in gratia antecedente: si enim Petrus, vel antequam Paulus debitum contrahit, illi gratis centum tribuat, vel post debiti contractionem, non tamen eà conditione ut ex illis centum debitum solvat, sed omnino absolute, poterit Paulus Petro ex iustitia debitumolvere, sicut & contractum emptionis ex rigore iustitiæ celebrare, aliquid ab ipso emendo; & tamen hæc solutio in gratia antecedenti fundatur. Quia ergo gratia supra quam satisfactio Christi fundatur, est omnino antecedens, non impedit quin sit de rigore iustitiæ.

Sed nec placet ista solutio, nisi explicetur juxta ea quæ infra trademus: Tum quia in satisfactione Christi non solum intercessit gratia creditoris antecedenter, sed etiam concomitanter, quandoquidem ipsa satisfactio fuit donum & gratia Dei humanitati facta. Tum etiam, quia quando concurrat aliqua gratia quæ non est remissio, quamvis se habeat non solum antecedenter, sed etiam concomitanter ad solutionem, non obstat satisfactioni de rigore iustitiæ; maxime quando est in materia honoris, quæ non consistit in translatione alicujus dominij, sed in recompensatione quæ fit per morales actiones secundum valorem earum, quia tunc ipsa gratia se habet materialiter ad satisfactionem: v. g. si aliquis dixit in Petrum verbum contumeliosum, & velit illi satisfacere per scripturam, retractando quod dixerat, non tamen possit suam mentem scribere, nisi Petrus det ei papyrus, imò nisi simul concurrat cum eo ad litteras exarandas, non ideo minus censetur satisfacere de rigore iustitiæ pro contumelia, eò quod Petrus dederit ei papyrus, & concurrerit adjuvando eum ad litteras formandas quibus formaliter satisfecit; quia hoc non obstante, talis actio computatur pro sufficienti compensatione injuriæ Petro illatæ, cum per eam tantum ei reddat honoris, quantum præcedenti contumeliæ abstulerat. Unde

Melius respondetur, distinguendo Majorem: Ad satisfactionem de rigore iustitiæ requiritur quod non fundetur in gratia creditoris, supplente defectum valoris satisfactionis, & supra valorem operis acceptante, concedo Majorem. In gratia creditoris, supponente, vel dante satisfactioni dignitatem & valorem æqualem, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam licet satisfactio Christi fundetur in gratia unionis, hæc tamen gratia non supplet dignitatis defectum, nec acceptat opera Christi ultra illorum valorem, sed potius dat operibus humanitatis dignitatem & valorem adequatam, imò & superexcedentem injuriæ gravitatem, & idcirco talis gratia non obstat satisfactioni ex toto rigore iustitiæ. Unde si Authores præ-

cedentis solutionis, nomine gratiæ concomitan-
tis satisfactionem, intelligant gratiam supplē-
tem defectum condignitatis operis, & ultra illius
valorem acceptantem; & nomine gratiæ ante-
cedentis & remotæ, illam, quæ non supplet, sed
dat valorem operi satisfactorio, ab illis non dif-
sentimus.

108. Dices, Si Petrus Paulo debeat centum, & Pau-
lus totidem gratis Petro donet, sub conditione
quod sibi solvat centum quæ debet, solutio ista ex
rigore iustitiæ non erit, eo quod fundetur in
gratia creditoris: Ergo similiter, si satisfactio
Christi fundetur in gratia Dei, non erit de rigore
iustitiæ.

109. Respondeo, concessio Antecedente, negando
consequentiam, & paritatem, propter triplicem
rationem discriminis. Prima est, quia cum gratia
Dei sit ratio dignificans opera, ex eo quod ali-
quod opus mediante Dei gratiâ eliciatur, non po-
test à condignitate & rigore satisfactionis deficere,
sed potius ex tali gratia provenit ut opera
sint æqualis satisfactio pro offensa: gratia verò
facta Petro à Paulo, cum ejus opera non dignifi-
cet, nec in ea valorem influat, non impedit, sed
potius efficit quod illa à condignitate & rigore
satisfactionis deficiant. Secunda, quia eo ipso
quod Paulus Petro debitori centum tribuat, sub
conditione ut totidem sibi debita solvat, non tran-
seant ista centum sub dominium absolutum Petri,
unde donatio illa est palliata donatio, & revera
virtualis debiti remissio. Opera verò Christi, etsi
mediâ Dei gratiâ eliciantur, revera existunt sub
dominio Christi, ratione libertatis creatæ; & ideo
licet dona Dei sint, & in ejus gratia fundata, talis
gratia non est remittens debitum liberaliter. Ter-
tia ratio discriminis est, quia in casu posito satis-
factio fundatur in gratia creditoris facta ipsi satis-
facienti: satisfactio verò Christi fundatur in gra-
tia unionis, quæ est facta ipsi humanitati, non ve-
rò supposito Verbi Divini; unde cum humanitas
non satisfecerit ut quod, sed persona Verbi Divi-
ni, ut parographo præcedenti ostendimus, satis-
factio Christi non fundatur in gratia facta ipsi sa-
tisfacienti, sicut satisfactio quam Petrus exhibet
Paulo, in suppositione facta.

§. IV.

*Explicatur tertia conditio, & satisfactio
Christi applicatur.*

110. Tertiò contra nostram conclusionem argui-
tur. Satisfactio rigorosa debet esse ex bonis
proprijs satisfaciētis, non verò ex bonis ipsius
creditoris: At hæc conditio non habet locum in
Christi satisfactione: Ergo illa non est de rigore
iustitiæ. Major patet ex dictis §. i. exponendo
conditiones ad satisfactionem rigorosam requisi-
tas, & potest amplius declarari exemplo servi, qui
non potest de rigore iustitiæ satisfacere domino,
eo quod omnia opera servi sint sub dominio sui
domini. Minor verò probatur: Christus satisfacit
per operationes creatas: Sed tales operatio-
nes erant sub dominio Dei, cum Deus, titulo crea-
tionis & conservationis, habeat supremum super
omnia entia creata dominium: Ergo satisfactio
Christi non fuit ex bonis proprijs satisfaciētis,
sed ex bonis ipsius creditoris seu offensis.

111. Confirmatur: Valor satisfactionis Christi sum-
mitur ex ipsa persona Verbi Divini, tanquam à
principio formali, modo superius explicato: Sed
persona Verbi Divini habet rationem creditoris

Tom. IV.

A & offensi, fuit enim læsa & offensa, sicut alia
duæ personæ: Ergo valor satisfactionis Christi
sumitur ab ipso creditore, vel offenso, non verò
à satisfaciēte.

Huic argumento varijs modis responderi solet
ab Authoribus nostræ sententiæ, ut videri po-
test apud Vincentium Asturicensem, in relectio-
ne de gratia Christi, sed ommissis solutionibus
quæ videntur magis subtiles quàm solidæ, tres
quæ probabiliore mihi videntur, breviter hic
exponam.

Prima quam tradit & fusè explicat Cipullus hic
dubio 6. §. 7. asserit quod quamvis satisfactio
quæ est in datis & acceptis, non possit fieri ex his
quæ sunt sub dominio creditoris, quæ satisfac-
tio propriè dicitur restitutio, bene tamen illa
quæ versatur in actionibus liberis, qualis est in-
juriæ compensatio in materia honoris. Rationem
verò disparitatis reddit, quia per omnem rigo-
rosam satisfactionem debet fieri perfecta æquali-
tas inter satisfaciētem & eum cui fit satisfactio:
in datis autem & acceptis non potest fieri æqua-
litas, nisi aliquid transeat in actuale dominium
illius cui fit satisfactio; alias enim non esset ma-
gis habens de rebus suis, quàm ante satisfactio-
nem; sicque eadem maneret inæqualitas. At ve-
rò in actionibus liberis, æqualitas perfecta fieri
potest, absque eo quod aliquid actu transeat in
dominium illius cui fit satisfactio; per hoc solum
quod per actiones illas tantum illi reddatur ho-
noris & famæ, quantum fuerat ablatum; ad quod
per accidens se habet, quod actiones illæ sint
etiam sub ipsius dominio. Cum ergo Christus
per suas actiones satisfactorias, tantum, imò &
plus honoris Deo reddiderit, quàm fuerit ipsi
ablatum per peccatum; quamvis per accidens
actiones illæ satisfactoriæ essent sub dominio Dei
offensi, erant nihilominus satisfactoriæ de toto
rigore iustitiæ.

Secunda solutio est Aravij, asserentis esse qui-
dem contra rationem satisfactionis rigorosæ,
quod fiat ex his quæ sunt sub dominio particu-
lari illius cui exhibetur, non repugnare tamen
quod fiat ex his quæ sunt sub ejus dominio uni-
versali: licet enim res publica altum habeat in bo-
na civium dominium, hoc tamen non impedit,
quin cives veros contractus cum ipsa inire pos-
sint; & quamvis vassallus habeat tantum domi-
nium utile sui fundi, potest nihilominus ex fructi-
bus ex eo provenientes satisfacere domino de
toto rigore iustitiæ, & veros actus iustitiæ com-
mutativæ erga illum exercere. Ratio est, quia do-
minium generale non tollit particulare, sicut cau-
salitas universalis, causalitatem particularem cau-
sarum inferiorum non impedit: Ergo neque etiam
tollit ea quæ sunt propria domini particularis:

E proprium autem est particularis domini, eam da-
re facultatem supra rem aliquam, ut possit do-
minus eam uti tanquam materiâ iustitiæ strictè sum-
ptæ. Cum ergo Christus Dominus, etiam ut ho-
mo, fuerit liberi arbitrij, & ratione illius habuerit
dominium particulare suorum operum, quamvis
ejus operationes essent sub generali dominio Dei,
potuit eas ipsi offerre in satisfactionem nostro-
rum peccatorum, & pro ipsis de toto rigore iusti-
tiæ ei satisfacere. Et certe si generale Dei domi-
nium in opera Christi, obstaret quominus ille
de rigore iustitiæ potuisset ipsi satisfacere, inde
sequeretur quod neque potuisset (si accidisset
casus) per sua opera satisfacere alteri homini, imò
in universum quod nullus homo posset per sua

Iii ij

opera alteri satisfacere: nam sicut ad satisfactionem rigorosam requiritur quod non fiat ex bonis creditoris, ita etiam quod non fiat ex alienis; ut patet in servo, qui non solum non potest satisfacere suo domino per bona ipsius domini, sed neque potest per illa satisfacere alteri creditori. Sicut ergo, non obstante dominio generali quod habet Deus supra nostra opera, potest quis per illa alteri satisfacere; ita etiam Christus per suas operationes potuit Deo de toto rigore iustitiæ satisfacere, quamvis illæ sub supremo & universali Dei dominio continerentur. Ex quo patet non esse eandem rationem de Christo respectu Dei, ac de servo respectu domini; servus enim non habet dominium aliquorum bonorum; Christus verò, etiam ut homo, habebat dominium particulare suorum operum.

114. Tertia solutio est, actiones satisfactorias à Christo elicatas: duobus modis considerari posse, primo physice, seu entitative, & inquantum sunt à natura humana, tanquam à principio formali quo: secundo moraliter, & inquantum sunt reflexivæ supra suppositum Verbi Divini, ipsumque moraliter involunt: primoque modo consideratas esse sub dominio Dei, sicut & ceteras creaturas, non verò spectatas secundo modo; quia sub hac ratione involunt moraliter ipsum suppositum Verbi Divini, non solum per modum principij effectivi, sed etiam per modum principij formalis, huiusmodi opera moraliter informantis, modo superius explicato: unde cum ipsum Verbi Divini suppositum, non contineatur sub dominio Dei, sed sit Deus, sicut & aliæ personæ divinæ, ita nec etiam actiones quæ supra illud sunt reflexivæ, subiiciuntur Dei dominio, consideratæ moraliter, & inquantum formaliter supra illud reflectuntur.

115. Ex his triplicem habes solutionem ad argumentum principale. Ad confirmationem verò Major distinguenda est: Valor satisfactionis Christi sumitur ex ipsa persona Verbi, inquantum est suppositum divinum, sive inquantum terminat naturam divinam, nego Majorem. Inquantum est suppositum humanum, sive inquantum subsistit in natura humana, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Persona Verbi habet rationem creditoris & offensæ, inquantum est suppositum divinum, & secunda Sanctissimæ Trinitatis persona, concedo Minorem. Inquantum est suppositum humanum, nego Minorem & Consequentiam.

116. Dices, Satisfactio Christi est infiniti valoris, ut art. præcedenti ostendimus: Ergo non sumitur ab ipsa persona Verbi Divini, inquantum est suppositum humanum, sed inquantum est suppositum divinum. Consequentia manifesta videtur, nam valor infinitus ex aliquo principio infinito sumi debet: At suppositum Verbi Divini, inquantum humanum, non est infinitum, sed solum inquantum divinum: Ergo si valor satisfactionis Christi infinitus sit, à supposito Verbi Divini, inquantum humanum est, sumi non potest.

117. Respondeo, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Ergo non sumitur ab ipsa persona Verbi Divini, inquantum est suppositum humanum: si ly *inquantum* sumatur reduplicativè, & significet causam formalem huius valoris infiniti, concedo. Si sumatur specificativè, & denotet solum conditionem necessariam requisitam, ad hoc ut persona Verbi Divini tribuat hunc valorem infinitum suis operationibus, nego. Ad

A probationem similiter concessa Majori, distinguo Minorem, suppositum Verbi, inquantum humanum, non est infinitum, si ly *inquantum* sumatur reduplicativè, concedo. Si sumatur specificativè, nego. Solutio patet ex dictis articulo præcedenti, ubi diximus quod quamvis Persona Verbi Divini esset principium per se influens valorem infinitum in actiones Christi Theandricas, & supra suppositum reflexivas, hunc tamen valorem in Christi operibus causare non poterat, nisi supposita aliqua conditione, nimirum unione naturæ humanæ ad divinum suppositum.

§. V.

Explicatur quarta conditio, & satisfactioni Christi accommodatur.

QVARTO contra nostram conclusionem obijci-
tur: Ex bonis alijs debitis nequit fieri satisfactio ex toto rigore iustitiæ: Sed omnes Christi actiones & passionibus erant Deo debitæ multis titulis, nempe titulo gratitudinis, religionis, & obedientiæ; quamvis enim Christus non se præstitisset vadem pro hominibus, nec per consequens fuisset affectus ad exhibendum Deo cōdignam pro illorum offensis satisfactionem, nihilominus obligatus fuisset ad exhibendum Deo cultum & honorem debitum pro suprema ejus excellentia, & pro beneficijs ab ipso ejus humanitati collatis: Ergo Christus suis actionibus & passionibus non potuit Deo satisfacere pro peccatis nostris de toto rigore iustitiæ.

Respondet Suarez hic disp. 4. sect. 6. satisfactionem rigorosam fieri debere ex ijs quæ non sunt alias debita creditori, alio titulo iustitiæ propriæ & perfectæ, non repugnare tamen rigori satisfactionis, quod fiat ex debitis alijs titulis iustitiæ potentialis & imperfectæ, qualis est gratitudo, religio, vel obedientia: unde licet actiones Christi his titulis fuerint Deo debitæ, nihilominus fuerint satisfactoriæ pro peccatis nostris de toto rigore iustitiæ.

D Verum hæc solutio est insufficiens, Tum quia
titulus religionis majorem habet vim ad obligandum, quam titulus iustitiæ propriæ dictæ, ceteris paribus: neque enim religio iustitiæ potentialis & imperfecta est, quod veram & strictissimam non inducat obligationem, sed quod in nobis non possit Deo reddere æquale, perfectæ æqualitate, pro beneficio creationis & conservationis. Tum etiam, quia falsum est, quod possit quis unâ re satisfacere duobus titulis, quorum unus sit iustitiæ propriæ & perfectæ, alter iustitiæ imperfectæ & potentialis; licet enim hoc verum sit, quando unus titulus advenit alteri concomitanter, & veluti in confirmationem prioris, non tamen quando quilibet se habet per se & seorsim; tunc enim quilibet novam & distinctam inducit obligationem; ut patet in eo qui vovit se daturum centum nummos Ecclesiæ, cui etiam alios centum nummos debet titulo mutui: ille enim nequaquam satisfaceret solvendo tantum centum, quamvis unus titulus esset iustitiæ imperfectæ & potentialis, nimirum titulus religionis, quo per votum obligatur ad illam summam persolvendam.

E Respondent secundò alij Recentiores, satisfactionem Christi fuisse rigorosam, quia licet à Deo alijs titulis postulari posset, de facto tamen non fuit postulata, nec per consequens in actu secundo alijs titulis Deo debita, sed remotè tantum

& in actuprimo. Quod si illis obijciatur, de facto fuisse impositum Christo præceptum de subeunda morte, respondent tale præceptum non fuisse Christo impositum, nisi dependeret à voluntate humanitatis, ac proinde liberè potuisse eximi ab obedientia illius.

122. Sed in primis hæc solutio falsum supponit: Nam falsum est, præceptum Christo impositum de subeunda morte, à voluntate humanitatis ejus fuisse dependens; cum enim Christus ut homo, verè fuerit Patri subjectus, non est cur asseramus tale præceptum fuisse ipsi impositum dependenter à voluntate humana. De quo infra disp. 21. Deinde, gratis hoc admissio, verè fuit debita mors titulo obedientiæ; ratione præcepti impositi, aliàs non adimplevissent præceptum moriendo: Ergo verè mors quæ pro nobis Christus satisfecit, erat actu Deo debita alio titulo, nimirum obedientiæ.

123. Respondent tertio aliqui ex nostris Thomistis, cum Nazario, & Joanne à S. Thoma, quod actiones Christi Domini plures habuerunt infinitates; fuerunt enim infinitæ in genere moris, non solum in ratione meriti & satisfactionis, sed etiam in ratione cultûs divini, gratiarum actionis, obedientiæ &c. propter infinitatem suppositi divini, gratiarum actionis, obedientiæ &c. propter infinitatem suppositi divini à quo eliciebantur: unde etsi pluribus titulis debita fuerint, potuerunt pro omnibus de rigore Deo satisfacere.

124. Hæc solutio videtur valde probabilis, obstat tamen contra illam, quod licet Christi opera plures habeant infinitates, potuerunt tamen exigi à Deo secundum omnes illas, titulo supremi dominij, cum non sit major ratio cur sub una quàm sub alia à Deo prædicto titulo exigi potuerint: Ergo sub nulla potuerunt mereri de rigore justitiæ remissionem offensæ, si deberi ex alio titulo obster rigori justitiæ. Unde

125. Melius respondetur, quod quando tituli, sive justitiæ sint, sive diversarum virtutum, non multiplicant materiam, potest unica operatione omnibus ex rigore satisfieri, ut constat in hoc exemplo. Debeo Petro centum nummos, titulo justitiæ, ratione contractûs, & titulo obedientiæ quæ præcipitur mihi à superiore ut eos solvam, & titulo misericordiæ, quia ipse Petrus est in necessitate constitutus propter defectum hujus solutionis, & denique titulo religionis, quia voto me obligavi ad summam illam persolvendam; possum unâ solutione satisfacere pro omnibus istis titulis, solvendo tantum illa centum: quia diversi illi tituli, quibus teneor ad solvendam illam summam, non multiplicant materiam, seu debita, sed supra eandem materiam cadunt, quam faciunt pluribus modis debitam. Unde licet operationes Christi fuerint Deo debita, titulo religionis, gratitudinis, obedientiæ &c. quia tamen isti tituli supra easdem actiones cadebant, potuit Christus iisdem operationibus Deo pro illis omnibus de rigore satisfacere.

126. Vel etiam dici potest, ad rigorem justitiæ in satisfactione, sufficere quod sit ex aliàs indebitis à satisfaciente ut quod; unde quia satisfaciens ut quod fuit suppositum Verbi, quod debiti habendi est incapax, satisfactio illius fuit ex toto rigore justitiæ, esto fuerit ex aliàs debitis ab humanitate, quæ non ut quod, sed ut quo satisfecit, quoad elicientiam operum quibus fit satisfactio.

127. Dices, Christus satisfecit non ut subsistens in Tom. IV.

A natura divina, sed ut subsistens in natura humana: At Christus ut subsistens in natura humana, capax est obligationis: Ergo Christus ut principium quod satisfactionis, est capax debiti, & consequenter illius opera fuerunt à satisfaciente ut quod alijs titulis debita.

128. Respondeo Christum satisfecisse ut subsistentem in natura divina & humana: nam si ly ut reduplicet rationem formalem influendi valorem infinitum in actiones Christi satisfactorias, satisfecit ut subsistens in natura divina: si verò particula ut denotet solum conditionem requisitam ad influendum talem valorem, satisfecit ut subsistens in natura humana. Ut autem satisfactio Christi sit de toto rigore justitiæ, sufficit esse ex indebitis alio titulo à satisfaciente ut quod, reduplicato principio influente valorem, etsi ab illo debeantur, reduplicatâ conditione ad influendum valorem satisfactorium requisitâ.

§. VI.

Alia obiectio solvitur.

O B jicies ultimò contra nostram assertionem: Satisfactio rigorosa inducit obligationem justitiæ in creditore, vel in persona offensa ad illam acceptandam: At Christi satisfactio non inducebat in Deo obligationem justitiæ, sed duntaxat fidelitatis, aut veracitatis, ad acceptandam Christi satisfactionem, cum in Deo non detur justitia commutativa, ut in Tractatu de voluntate Dei disp. 7. art. 1. ostendimus: Ergo satisfactio Christi non fuit de rigore justitiæ.

129. Respondeo primò, negando Majorem: licet enim frequenter resultet in eo cui fit satisfactio, obligatio ad illam acceptandam, quando fit in materia debita, nihilominus hoc non requiritur essentialiter & indispensabiliter ad salvandum strictum rigorem satisfactionis, ut ostendunt Thomistæ contra Vazquem. Ratio fundamentalis sumitur ex differentia quæ est inter justitiam & alias virtutes; aliæ enim virtutes non habent medium rei, sed rationis, variabile juxta variationem subjecti, & aliarum circumstantiarum; justitia verò habet medium rei, non rationis, subindeque omnino invariabile, unde variatis extremis, vel circumstantijs, non variatur. Quapropter quando aliquis facit actum justitiæ ad alterum, sive sciat, sive nesciat, sive acceptet, sive non, dummodo remaneat medium rei, scilicet perfecta æqualitas inter satisfactionem & debitum, remanet actus justitiæ. Unde ad satisfactionem rigorosam non requiritur necessariò quod ille cui exhibetur, obligetur ex justitia ad illam acceptandam, sed sufficit quod non possit ex justitia majorem exigere.

130. Respondeo secundò, quod licet satisfactio rigorosa causaret inter homines debitum strictæ justitiæ in eo cui exhibetur, hoc tamen non haberet locum in Deo. Ratio disparitatis est, quia sicut relationes ex genere suo mutua, quando transferuntur in Deum in ordine ad creaturas, non sunt relationes mutua, saltem realiter, eo quod habeant extrema diversi ordinis, ut patet in maternitate B. Virginis: licet enim relatio matris & filij ex natura sua sit mutua, & se teneat ex parte utriusque extremi, in Christo tamen non est relatio realis filiationis in ordine ad B. Virginem; quia cum Verbum Divinum sit ordinis superioris & increati, est incapax recipiendi in tempore

novam aliquam relationem realem. Ita similiter, A
quamvis satisfactio condigna & rigorosa, causa-
ret inter homines obligationem illam acceptandi
in eo qui exhibetur, non tamen in Deo, quia
Deus est superioris ordinis, & habet dominium
absolutum & universale super omnia.

ARTICULVS V.

A qua virtute satisfactio Christi processerit?

Explicatis conditionibus ad rigorem iustitiæ
in satisfactione Christi requisitis, superest
ad hujus disputationis complementum, ut prin-
cipium à quo fuit elicitata talis satisfactio decla-
remus. In cujus difficultatis resolutione variè
opinantur Authores, quibusdam asserentibus
cum Vazque & Vincentio Asturicensi, illam non
fuisse elicitam ab unica tantum virtute, sed à plu-
ribus simul concurrentibus ad satisfaciendum;
alii contententibus cum Suare, & Lorca, eam
à virtute Religionis processisse; alii verò sen-
tientibus cum Medina, Alvare, & Nazario,
eam fuisse actum iustitiæ commutativæ: quæ
sententia probabilior est, & in Schola D. Thomæ
communior. Unde sit

§. I.

*Rejctis duabus primis sententijs, tertia ut
probabilior eligitur.*

132. **D**ico primò, satisfactionem Christi non fuisse
elicitam à pluribus virtutibus, sed ab ali-
qua speciali.

Probatur breviter: Actus qui versatur circa ob-
jectum honestum, quod à pluribus virtutibus non
respicitur, non elicitur à pluribus virtutibus, sed
ab aliqua speciali, quæ circa tale objectum versa-
tur: Atqui satisfactio Christi versatur circa ob-
jectum honestum, quod à pluribus virtutibus non
respicitur: Ergo non à pluribus virtutibus, sed ab
aliqua speciali fuit elicitata. Major est certa, nulla
enim virtus potest elicere aliquem actum in quo
non reluceat ratio formalis sui objecti. Minor
verò sic ostenditur. Objectum satisfactionis Christi
est compensare injuriam Deo illatam per pec-
catum, & inter Deum offensum, & homines
peccatores, perfectam constituere equalitatem: At
hoc, ut per se constat, ad omnes virtutes non spe-
ctat, sed ad aliquam specialem: Ergo &c.

133. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio.
Quotiescunque in aliquo actu reperitur speciale
bonum, speciale habens difficultatem objecti-
vam, debet poni specialis virtus, ad illum elicien-
dum; virtutes enim non ponuntur in anima, nisi
ad vincendas difficultates quæ reperiuntur in pro-
secutione honesti: Sed in satisfactione Christi re-
peritur speciale bonum, speciale habens diffi-
cultatem objectivam, scilicet compensationem
divinæ injuriæ ad æqualitatem: Ergo debet poni
specialis virtus ad illam eliciendam.

134. Confirmatur ampliùs: In nobis satisfactio im-
perfecta quam Deo exhibemus pro peccatis no-
stris, non procedit à pluribus virtutibus, sed ab
aliqua speciali & determinata, scilicet à pœni-
tentia: Ergo etiam satisfactio perfecta & condi-
gna, quam Christus Deo obtulit pro peccatis no-
stris, debuit ab aliqua virtute determinata pro-
cedere.

Dico secundò, satisfactionem Christi non fuisse
elicitam à virtute religionis.

Probatur: Ad religionem pertinet exhibere de-
bitum honorem Deo, inquitum est primum prin-
cipium creationis & gubernationis rerum, & per
hoc distinguitur ab alijs virtutibus, ut docet S.
Thomas 2. 2. quæst. 81. art. 3. At Christi satisfa-
ctio non ordinabatur formaliter ad exhibendam
reverentiam Deo, ut primo rerum principio, sed
potius ut offenso per peccata hominum: Ergo
non procedebat à virtute religionis.

Dico tertio, specialem illam virtutem à qua sa-
tisfactio Christi fuit elicitata, pertinere ad iusti-
tiam, non legalem, aut distributivam, sed com-
mutativam.

Prima pars hujus assertionis breviter suadetur.
Ubi est verum & proprium jus ad satisfactionem
exigendam, constituenda est aliqua virtus ad ju-
sticiam pertinens, quæ talem satisfactionem ex-
hibeat: Sed in Deo erat verum & proprium jus,
ut satisfactionem exigeret à Christo pro peccatis
hominum: Ergo virtus quæ Christum inclina-
bat ad talem satisfactionem Deo exhibendam,
pertinebat ad iusticiam. Major est evidens, jus
enim servandum vel reparandum ubi læsum fue-
rit, est proprium objectum iustitiæ. Minor etiam
est certa, quia cum Christus se præstitisset va-
dem & fidejussorem pro hominibus, erat obli-
gatus ad satisfaciendum Deo pro illis: quando
enim debitor principalis est insolubilis, tunc fide-
jussor tenetur pro illo solvere, & potest cogi à
creditoribus, ut videmus quotidie fieri in civilibus:
Ergo in Deo erat verum & proprium jus ut satis-
factionem exigeret à Christo pro peccatis ho-
minum.

Cogatur ad satisfaciendum Deo pro illis: quando
enim debitor principalis est insolubilis, tunc fide-
jussor tenetur pro illo solvere, & potest cogi à
creditoribus, ut videmus quotidie fieri in civilibus:
Ergo in Deo erat verum & proprium jus ut satis-
factionem exigeret à Christo pro peccatis ho-
minum.

Probatur etiam secunda pars, quæ asserit satis-
factionem Christi ad iusticiam legalem aut distri-
butivam non pertinere. Iustitia legalis, quæ solum
inter cives & rempublicam versatur, non respi-
cit illatæ injuriæ compensationem, sed potius bo-
ni communis promotionem: Atqui satisfactio
Christi, non per se primò ordinatur ad bonum
totius generis humani, sed potius ad bonum di-
vinum, compensando injuriam Deo illatam:
Ergo satisfactio Christi ad iusticiam legalem non
pertinet.

DQuod verò non pertineat ad distributivam,
manifestum est, quia hæc iustitia non habet con-
stituere equalitatem arithmeticam, seu rei ad rem,
hoc enim est proprium commutativæ, sed geo-
metricam tantum, distribuendo communia bona
secundum conditionem & dignitatem uniuscujus-
que: At Christi satisfactio non est hujusmodi,
sed constituit æqualitatem rei ad rem, ut ex dictis
art. 2. constat: Ergo ad iusticiam distributivam
non pertinet. Addo quod iustitia distributiva per
se primò respicit distributionem bonorum com-
munium reipublicæ, quod non attenditur in satis-
factione Christi.

EEx his probata manet tertia pars conclusionis:
cum enim triplex tantum detur species iustitiæ
proprie dictæ, nimirum legalis, distributiva, &
commutativa, si Christi satisfactio pertineat ad
iusticiam proprie dictam, eaque non sit legalis,
vel distributiva, superest tantum quod sit com-
mutativa. Unde in Scriptura Christi satisfactio
vocatur nomine emptionis, redemptionis, solu-
tionis pretij &c. ut patet 1. ad Corinth. 6. & 7. 1.
Petri 1. Psalmo 129. qui omnes sunt actus iustitiæ
commutativæ: imò Psal. 88. secundum exposi-
tionem Augustini, vocatur nomine commutatio-

nis, dum dicitur, *Exprobraverunt commutationem Christi sui*: commutatio autem est actus iustitiæ commutativæ.

140. Confirmatur: Ad iustitiam commutativam duo requiruntur & sufficiunt, scilicet stricta obligatio ad solvendum debitum, & perfecta æqualitas in compensatione illius; unde religio, penitentia, gratitudo, & similes virtutes quæ sunt ad alterum, deficiunt à ratione strictæ iustitiæ, & constituuntur partes potentiales illius; quia vel à ratione perfectæ æqualitatis, vel à ratione stricti debiti & obligationis recedunt, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 80. Sed in Christi satisfactione hæc duæ conditiones reperiuntur, fuit enim condigna & æqualis offensæ, imò & superexcedens, ut supra ostendimus; & aliunde, cum pro hominibus se vadem & fideiussorem Christus præstitisset, tenebatur ex iustitia ad solvendum debitum; Ergo satisfactio Christi fuit actus iustitiæ commutativæ.

§. II.

Præcipuæ objectiones solvuntur.

141. **O**bjicies primò: Inter patrem & filium, dominum & servum, non datur iustitia commutativa, ut sæpe docent Aristoteles & D. Thomas: Sed Christus est Filius Dei, & in quantum homo, servus illius, juxta illud Propheta Psal. 115. *O Domine quia ego servus tuus*: Ergo inter Christum & Deum non potest esse iustitia commutativa, subindeque nec satisfactio Christi ab illa procedere.

142. Confirmatur: Iustitia commutativa non est nisi inter æquales, nam sicut iustitia legalis est partis ad totum, & distributiva totius ad partes, ita commutativa est partis ad partem, id est æqualis ad æqualem: Sed Christus, in quantum Deo satisfaciebat, non erat ipsi æqualis, quia satisfaciebat in quantum homo, ideoque ut minor Deo: Ergo satisfactio illius non procedebat à iustitia commutativa.

143. Ad objectionem respondeo quod licet apud homines inter patrem & filium, dominum & servum, non possit reperiri iustitia commutativa; præsertim si sit sermo de filio nondum emancipato, sed sub tutela parentum constituto; bene tamen inter Christum & Deum. Ratio disparitatis est, quia apud homines filius, ut talis, nunquam potest esse æqualis patri in jure proprietatis, cum nihil habeat filius, ut talis, quod à patre per voluntariam & gratuitam communicationem non acceperit; & similiter servus nihil habeat, quod non pertineat ad dominum, cui legali vinculo subicitur.

Adde etiam quod filius non potest reddere aliquid æquivalens aut ad æquans esse naturale, quod à patre gratuita communicatione accepit, propter quod Aristoteles ait, quod dijs, parentibus, & magistris, æquale reddere non valemus. Hæc autem in Christo locum non habent, quia cum sit Deus & homo simul, ratione suppositi divini, habet æquale jus & dominium in proprias operationes, ac ipse Deus; unde est ipsi æqualis in jure proprietatis; & licet sit Filius Dei, non tamen accipit esse gratuito & liberè, sicut filius in humanis recipit à patre, sed necessariò & per modum naturæ; nec est inferior Patri, sed æqualis perfectionis & dignitatis cum ipso, juxta illud Apostoli ad Philippen. 2. *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*; unde inter Christum & Deum, fa-

A cilius quàm inter patrem & filium in humanis, reperiri potest iustitia commutativa.

Ad confirmationem, concessa Majori, distinguo Minorem: Christus in quantum Deo satisfecit, non erat ipsi æqualis, si ly *in quantum* reduplicet supra principium quo satisfactionis, concedo Minorem. Si reduplicet supra principium quod, nego Minorem. Similiter ad probationem Minoris, eadem distinctio adhiberi debet. Adde etiam ad iustitiam commutativam non requiri omnimodam æqualitatem inter personam satisfacientem, & illam cui fit satisfactio, sed sufficere æqualitatem in jure proprietatis, ut supra dicebamus. Licet autem Christus, in quantum homo, non sit æqualis Deo in jure proprietatis, bene tamen in quantum suppositum divinum, sub hac enim ratione habet æquale jus in suas operationes, ac ipse Deus.

B Objicies secundo: Christus non erat obligatus ex iustitia ad satisfaciendum Deo pro offensis hominum: Ergo satisfactio Christi non fuit actus iustitiæ commutativæ. Consequentia videtur manifesta, si enim aliquis non teneatur alteri satisfacere, hujusmodi satisfactio non erit actus iustitiæ, sed benevolentia & charitatis: Ergo idem dicendum erit de satisfactione Christi, si ad illam non sit obligatus ex iustitia. Antecedens verò probatur. Ex nullo alio capite Christus tenebatur pro peccatis hominum mori & satisfacere, nisi quia præceptum moriendi acceperat, juxta illud Joan. 14. *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio*: Atqui tale mandatum non obligat illum ex iustitia, sed ex obedientia, & charitate: Ergo Christus non erat obligatus ex iustitia ad satisfaciendum Deo pro peccatis hominum, ac proinde ex sola charitate & misericordia pro peccatis humani generis satisfecit, & ut dicitur Isaia 53. *Oblatus est, quia ipse voluit*.

C Respondeo negando Antecedens, licet enim Christus absolute non esset obligatus ex iustitia ad satisfaciendum Deo pro peccatis generis humani, nihilominus quatenus erat caput hominum, & in quantum se præstiterat vadem & fideiussorem pro illis, tenebatur ex iustitia satisfacere; quia, ut sæpe diximus, quando debitor principalis est insolubilis, ille qui se præstitit vadem pro illo, obligatur ex iustitia ad satisfaciendum & solvendum: nihilominus quia Christus ex infinita charitate & misericordia, talem obligationem & debitum in se suscepit, Propheta dicit, *Oblatus est, quia ipse voluit*.

D Instabis, Fideiussor non majorem in se suscipit obligationem, quàm haberet debitor principalis: Sed homo, qui erat debitor principalis, non tenebatur ex iustitia satisfacere: Ergo nec Christus. Major est certa, Minor probatur. Obligatio satisfaciendi ex iustitia, ortum non habet nisi ex iustitia violata; ubi enim iustitia violata non est, ipsa iustitia non exigit nec præcipit compensationem: Sed homines peccando non violant semper iustitiam specialem & propriè dictam; alias enim in quolibet peccato duæ deformitates reperirentur: v. g. in actu intemperantiæ, deformitas intemperantiæ, & præterea deformitas iustitiæ specialis, quæ diversæ deformitates constituerent talem actum intra diversam speciem peccati, & sic tenerentur homines se accusare in confessione de duplici illa deformitate & malitia: Ergo &c.

E Respondeo distinguendo Minorem: Homo non tenebatur ex iustitia satisfacere, Per se, nego Mi-

144

145

146

147

148

norem. Per accidens, & ob impotentiam exhibendi satisfactionem condignam & æqualem, concedo Minorem, & nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Ad iustitiam commutativam pertinet reddere æquale, non solum pro rebus exterioribus injuste acceptis, sed etiam pro injurijs illatis. Dupliciter autem potest contingere quod aliquis non obligetur ex iustitia commutativa ad exhibendum alteri condignam satisfactionem: Primò per se, & ob defectum obligationis; quo pacto superior & dominus non tenetur exhibere satisfactionem inferioribus & subditis. Secundò potest aliquis eximi ab obligatione satisfaciendi ad æqualitatem, per accidens, ratione scilicet impotentiae faciendi perfectam æqualitatem, nemo enim tenetur ad impossibile. Unde cum nullus homo possit Deo satisfacere ad æqualitatem pro beneficijs acceptis, vel pro injurijs illatis, per accidens non tenetur ex iustitia commutativa Deo satisfacere ad æqualitatem, sive pro peccatis commissis, sive pro beneficijs acceptis. Veruntamen quia aliunde tenetur homo facere saltem quod potest, ponitur in eo virtus religionis, & virtus poenitentiae, per quas Deo aliquo modo satisfaciat, saltem imperfectè, pro beneficijs acceptis, & pro injurijs illatis. In Christo verò hoc non habet locum, quia poterat exhibere Deo æqualem & condignam satisfactionem pro peccatis hominum, quorum vadem ac fidei iussorem se præstiterat: unde ex rigorosa iustitia obligatus erat ad exhibendam Deo talem satisfactionem.

449. Ad id verò quod subiungitur, nimirum quod obligatio satisfaciendi ex iustitia, ortum non habet nisi ex iustitia violata &c. negandum est quod homines peccando non violent iustitiam propriè dictam: in quolibet enim peccato, v. g. intemperantiae, involvitur duplex deformitas; una contra virtutem temperantiae, ratione conversionis ad objectum contrarium rationi, & honestati virtutis temperantiae; & hæc deformitas constituit rationem specificam talis actus peccaminosi: alteram verò injustitiae, quæ est generalis, & communis omnibus peccatis; quia per quodlibet peccatum mortale aufertur à Deo ratio ultimi finis, secundum affectum, & ponitur in creatura, cui Deus postponitur, quod est actus maximæ injustitiae. Nec propterea quodlibet peccatum, ratione illius duplicis deformitatis, constituitur in duplici specie; quia ut diximus in Tractatu de peccatis, illæ deformitates, quæ sunt conditiones generales omnium peccatorum, non constituunt actum peccaminosum in diversa specie peccati, nisi quando per se & veluti directè intenduntur à peccante. Sicut conditio generalis inobedientiae, quæ involvitur in transgressione cujuscunque præcepti, non constituit speciale peccatum inobedientiae, nisi quando per se intenditur, & quando ex contemptu præcipientis, vel præcepti, homo illud transgreditur: ideòque poenitentes non tenentur se accusare in confessione de illa deformitate injustitiae, vel inobedientiae, in quolibet peccato involuta & contenta.

450. Obijcies tertio: In anima Christi non reperitur iustitia commutativa: Ergo satisfactio Christi non potest esse actus talis virtutis. Consequentia patet, Antecedens probatur. Unio humanitatis ad Verbum non reddit animam Christi, ejusque potentias, capaces alicujus virtutis infusæ, cujus alij homines non sint capaces: Sed alij homines non sunt capaces iustitiæ commutativæ in

A ordine ad Deum, ut communiter docent nostri Thomistæ, asserentes non dari iustitiam commutativam hominis ad Deum: Ergo nec anima Christi. Major probatur: Per talem unionem non est aucta potentia obedientialis animæ Christi ad gratiam, ratione cujus recipiebat virtutes à gratia habituali emanantes: Ergo per illam anima Christi non fuit reddita capax alicujus virtutis, cujus ceteri homines capaces non sint. Adde etiam subjectum immediatum virtutum in Christo, non esse suppositum divinum, sed potentias animæ rationalis, quæ in Christo & in alijs hominibus sunt ejusdem speciei.

B Confirmatur: Gratia Christi in esse physico considerata, & quatenus ex ea procedunt virtutes infusæ, est profus ejusdem speciei cum gratia cæterorum hominum: Ergo non potest in Christo esse radix alicujus virtutis, quam non possit producere in alijs hominibus; subindeque si in nobis non possit esse iustitia commutativa in ordine ad Deum, nec in Christo reperiri poterit.

C Ad objectionem respondeo, negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Majorem. Ad probationem illius, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Licet enim non fuerit aucta potentia obedientialis animæ Christi, fuit tamen appositae quædam conditio, ratione cujus anima Christi fuit capax iustitiæ commutativæ, scilicet æqualitas perfecta in compensatione injuriæ Deo illatæ, defectu cujus purus homo est incapax talis virtutis.

D Ad id verò quod subiungitur, dicendum est, quod licet potentiae animæ Christi sint subjectum quo & immediatum virtutum, subjectum tamen quod & principale, est ipsum suppositum: unde cum suppositum Christi esset infinitæ dignitatis, & posset influere infinitum valorem in ejus operationes meritorias & satisfactorias, in eo potuit esse virtus iustitiæ commutativæ, quæ in alijs hominibus reperiri nequit; cum nullum suppositum creatum, in actus à se elictos valorem infinitum influere possit, nec per consequens pro offensis proprijs vel alienis, ad æqualitatem Deo satisfacere; quod tamen requiritur ad iustitiam commutativam, ut ex supra dictis patet.

E Ad confirmationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam; licet enim gratia, in esse physico considerata, sit ejusdem speciei in Christo & in alijs hominibus; potest tamen in Christo esse radix alicujus virtutis, quam non potest producere in alijs hominibus. Ratio est, quia gratia, cum sit forma quædam accidentalis, perficit subjectum in quo recipitur, juxta modum & capacitatem illius; unde pro diversitate subjectorum, diversas producit virtutes: Nam in Angelis non producit virtutes moderatrices passionum, sicut in hominibus; quia Angeli, cum careant passionibus, non sunt capaces illarum virtutum. In nobis producit poenitentiam, non verò in Christo, quia cum esset ab intrinseco impeccabilis, erat incapax talis virtutis. In viatoribus causat fidem & spem, in comprehensoribus lumen gloriæ, & visionem beatam. In conjugibus castitatem conjugalem, in perpetuo continentibus virginitatem. Denique sicut aqua (inquit Chrysostomus) cum unius sit speciei, vario modo operatur, dealbens in lilio, rubricans in rosa, purpurificans in viola. Ita gratia, licet una & simplex qualitas sit, varios tamen, juxta diversam subjectorum in quibus recipitur

capitur dispositionem, seu capacitatem, operatur effectus; & in Christo producit iustitiam commutativam, non verò in aliis hominibus. Nec mirum, sicut enim Christo non conferebat aliquem effectum secundarium, quem causat in alijs hominibus, nimirum filiationem adoptivam; quia Christus, cum esset Filius Dei naturalis, erat incapax adoptionis: ita & eadem gratia potest in illo esse radix alicujus virtutis, quam non potest producere in alijs hominibus, ob illorum incapacitatem. Ex his

154. Inferes primò, quod si humanitas Christi relinqueretur à Verbo, amitteret iustitiam commutativam ad Deum, sicut tunc eo ipso talis homo fieret Filius Dei adoptivus; quia in tali casu humanitas Christi esset quidem incapax iustitiæ commutativæ ad Deum, eò quòd non posset esse principium satisfactionis infinitæ, sed fieret capax filiationis adoptivæ, quia ille homo Filius Dei naturalis esse desineret.

155. Inferes secundò, iustitiam commutativam Christi & nostram esse diversæ rationis & speciei, quia habent actus & objecta diversæ rationis: actus enim nostræ iustitiæ commutativæ, ex Aristotele 5. Ethic. cap. 2. est actio humana constituens perfectam æqualitatem inter hominem & hominem: actus verò iustitiæ commutativæ Christi, est actio Theandrica constituens perfectam æqualitatem inter Deum offensum, & humanum genus offendens; unde hæc iustitia pertinet ad ordinem hypostaticum, & soli personæ divinæ in natura assumpta competere potest; nostra verò spectat ad ordinem naturæ, vel gratiæ. Item objectum iustitiæ Christi est jus divinum, nostræ humanum, quæ iura sunt diversissimæ rationis. Denique iustitia nostra commutativa, habet tantum rationem iustitiæ; iustitia verò commutativa Christi, ita in se habet rationem formalem iustitiæ, ut etiam eminenter contineat rationem misericordiæ, magnificentiæ, & religionis. Ita enim reddit æquale Deo pro offensis, in quo consistit ratio iustitiæ, quod etiam reddat superabundans, in quo consistit virtus magnificentiæ; & hæc ratio non potest ab alia separari, quia implicat Deo reddi æquale pro offensis, nisi etiam reddatur superabundans; sola enim satisfactio suppositi divini potest esse æqualis offensæ, & hæc necessitatio est superabundans & excedens. Similiter iustitia commutativa Christi continet eminenter rationem misericordiæ, quia non potest suppositum divinum, cum sit impeccabile, reddere Deo æquale pro offensis proprijs, sed tantum pro alienis. Continet etiam eminenter virtutem religionis, quia suppositum divinum non potest Deo reddere æquale pro offensis, nisi exhibendo actum valoris simpliciter infiniti, atque adeò nisi etiam reddatur æquale Deo pro ipsius excellentia & beneficijs ab eo collatis: Ergo iustitia commutativa Christi, ita in se habet formaliter rationem iustitiæ, quòd eminenter contineat virtutem magnificentiæ, misericordiæ, & religionis. Et per hoc maximè commendatur excellentia talis iustitiæ, utpote quæ maximè accedat ad perfectionem eminentialem divinorum attributorum.

DISPUTATIO V.

De motivo Incarnationis.

Ad articulum 3. & 4. D. Thomæ.

Explicatà Incarnationis possibilitate, convenientiâ, & necessitate, consequens est ut causam illius motivam investigemus, & finem propter quem à Deo facta est declaremus, de quo agit Sanctus Doctor art. 3. & 4. hujus quæstionis.

ARTICULVS PRIMVS.

An Deus, ex vi decreti quod habuit, carnem sumpisset, Adamo non peccante?

Certum est, Deum potuisse carnem assumere, etiam si Adam non peccasset, cum Incarnatio cum peccato essentiali nexum non habeat: unde solum difficultas est de eo quod fuisset de facto, si Adam non peccasset. Dixi verò ex vi decreti quod Deus habuit, nam utrum si homo non peccasset, habuisset Deus aliud decretum assumendi carnem, non propter remedium peccati, sed propter alia motiva, res est omnino incerta & dubia; cum hoc non possit colligi ex Scriptura, per quam solum nobis innotescunt quæ ex sola Dei voluntate dependent. Unde D. Thomas 1. Timoth. 1. lect. 4. *Deus ordinavit scienda, secundum quod res sciende erant, & nescimus quid ordinasset, si non præcivisset peccatum.* Solum ergo difficultas est, an ex vi præsentis decreti, Verbum carnem assumeret, Adamo non peccante, quod idem est ac inquirere, an detur in Deo decretum aliquod efficax mittendi Verbum in carne, non connexum cum peccato, vel omne decretum efficax quod de Incarnatione datur in Deo, sit cum peccato connexum? Si enim hoc secundum dicatur, non veniret Christus ex vi præsentis decreti, Adamo non peccante; si verò asseratur primum, veniret peccato Adami non existente. Hoc præmissò.

In hujus celeberrimæ difficultatis resolutione, duæ versantur oppositæ sententiæ: Altera est negativa, quam amplectuntur Thomistæ cum Angelico Præceptore hic art. 3. & ex Patribus Societatis Vazquez, Valentia, Lessius, Delugo, Theophilus Raynaudus, Amicus, Petavius, & alij: Altera affirmativa, quam tuentur Scotus & ejus discipuli, qui docent Incarnationem fuisse à Deo efficaciter volitam duplici decreto, altero terminato ad substantiam Incarnationis, altero terminato ad circumstantiam possibilitatis; primumque independens fuisse à futuritione peccati & prævisione illius; secundum verò fuisse à peccato dependens, ac proinde venturum Christum ex vi primi decreti, Adamo non peccante, non quidem in carne passibili, sed in impassibili. Suarez verò, Ysambertus, Martinonius, alijque ex Recenrioribus, licet cum Scoto conveniant in hoc decreto statuendo, ab illo tamen dissentiant, in eo quod Scotus asserit remedium peccati non fuisse motivum substantiæ Incarnationis ex vi primi de-